

OSTROVOSKY

LA GROPADA

DRAMA EN CINC ACTES

I SIS QUADROS

TRADUCCIÓ DEN NARCÍS OLLER

0748
BIBLIOTECA DE L'AVENC

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENC»

1911

PERSONES

Tikon Ivanitch Cabanof, fill de la Cabanova.

Bo, però abulic i degradat per la beguda.

(Fig. 1.)

Saviol Prokofich Dikoi, comerciant, personatge important de la vila. Interessat i reganyós.

(Fig. 2.)

Boris Grigoritch, son nebot, jove bastant instruït. Enamorat i tímid.

Culiguin, menestral, rellotger. Somniador i generós.

Vania Cudriach, dependent den Dikoi. Vanitós. (Fig. 3.)

Capkin, vilatà menestral.

Caterina, muller den Cabanof. (Fig. 4.)

Cabanova, comercianta rica, viuda. Despòtica. (Fig. 5.)

Barbara, filla d'aquesta. Esperit rebec, independent. (Fig. 3.)

Fecluca, pelegrina. (Fig. 6.)

Glaca, criada dels Cabanof.

Una vella de setanta anys, maniàtica. (Fig. 7.)

Dos criats. (No parlen.)

Tres obrers, que parlen.

Homes i dones de poble.

L'escena a Kalinov, poblet de Rússia, a la vora del Volga, a l'estiu. — Passen deu dies del tercer al quart acte. — Tots els personatges, a excepció den Boris, vesteixen a l'istil rus.

ADVERTENCIA

Per a millor ajudar a posar amb la deguda propietat escènica aquest drama, tant característicament rus, ens hem procurat, per una banda, les fotografies dels més celebrats actors que l'han representat a Petersburg, d'on ha tret el nostre dibuixant, Sr. Aragonès, els croquis que donem de la llur indumentaria; i, per altra, les melodies populars russes que el nostre bon amic i celebrat compositor català, Francesc Pujol, ha tingut la bondat de cercar-nos i adaptar, amb la destresa que li es reconeguda, a la lletra de les cançonetes que en l'obra figuren.

Fig. 1. — *En Tikon*, per Mr. Sadowsky.

Fig. 2. — *En Dikot*, per Mr. Durnowo.

Fig. 3. — *La Barbara t en Cudriach.*

Fig. 4. — *La Caterina*, per Mme. Fedotoff.

Fig. 5. — *La Cabanova*, per Mme. Rikaloff.

Fig. 6. — *La pelegrina Fecluca.*

Fig. 7. — *La vella maniatca.*

MELODIES RUSSES

Adaptació de les poesies catalanes

per

EN FRANCESC PUJOL

2

I

Moderat

Veu (Baix)

Musical notation for the first system. The vocal line (Veu) is in bass clef, 6/4 time, with a key signature of one flat. The guitar accompaniment (Guitarra) is in treble clef, 6/4 time, with a key signature of one flat. The guitar part consists of two chords: a D major chord (D-F-A) and a G major chord (G-B-D).

Guitarra

mf.

Musical notation for the second system. The vocal line (Veu) is in bass clef, 6/4 time, with a key signature of one flat. The guitar accompaniment (Guitarra) is in treble clef, 6/4 time, with a key signature of one flat. The lyrics are "Al mig de la vall,". The guitar part consists of two chords: a D major chord (D-F-A) and a G major chord (G-B-D).

dalt d'un to - ça - let...

II

No massa viu /

Veu (Bariton)

Guitarra

Ar - ri - ba 'l cos-

sac : ra - biós sal - ta a

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, featuring a melody with a long note on 'sac' and a series of eighth notes for 'ra - biós sal - ta a'. The middle staff is the piano accompaniment, with a steady eighth-note bass line and chords in the right hand. The bottom staff shows the bass line with eighth notes and rests.

ter - ra; des - bri - da'l ca -

The second system continues the musical score. The vocal line has a melody for 'ter - ra; des - bri - da'l ca -'. The piano accompaniment maintains the same rhythmic pattern. The bottom staff shows the bass line with eighth notes and rests.

vall. A - quest fuig a beu - re.

The third system concludes the musical score. The vocal line has a melody for 'vall. A - quest fuig a beu - re.' The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern. The bottom staff shows the bass line with eighth notes and rests.

Arriba 'l cossac:
 rabiós salta a terra;
 desbrida 'l cavall.
 Aquest fuig a beure.
 — Vés, mon cavall, vés:
 beu aigua ben fresca.
 Ma gola no 'n vol,
 que vol sang calenta:
 de qui m'ha traït
 ne beurà aquest vespre.
 Vés, mon cavall, vés:
 beu aigua ben fresca.
 Ma gola no 'n vol,
 que vol sang calenta.

NOTA. — Cada estrofa d'aquesta cançó, a partir de la segona, comença amb els dos ultims versos de l'estrofa anterior.

III

Andantino (Sopran) *mf*

Veu (Sopran i Bariton)

De

Guitarra

p.

l'al- tre vo - ral ve - ni - a del

The first system of music consists of a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The vocal line begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, a quarter note B4, and a quarter note C5. The piano accompaniment features a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It starts with a half note chord of F#4 and C5, followed by a half note chord of F#4 and G4, and ends with a half note chord of F#4 and C5.

riu que bai - xa can - tant: me'n ve-

The second system continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line continues with a half note D5, a quarter note E5, a quarter note F5, and a quarter note G5. The piano accompaniment continues with a half note chord of F#4 and G4, followed by a half note chord of F#4 and A4, and ends with a half note chord of F#4 and B4.

(Bariton)

ni - a pas - se jant per

The third system is for a Baritone voice. The vocal line begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, a quarter note B4, and a quarter note C5. The piano accompaniment continues with a half note chord of F#4 and C5, followed by a half note chord of F#4 and G4, and ends with a half note chord of F#4 and C5.

veu - re si t tro - ba - ri - a

A musical score for piano. The top staff contains the melody with lyrics: "veu - re si t tro - ba - ri - a". The bottom staff contains the piano accompaniment. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody consists of eighth and quarter notes, with a fermata over the final note. The accompaniment consists of chords and single notes.

IV

Andante

Veu (Bariton)

Guitarra

A musical score for two instruments. The top staff is for the Baritone (Veu) and the bottom staff is for the Guitarra. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The tempo is marked "Andante". The Baritone part has a whole note rest followed by a quarter note. The Guitarra part has a quarter note followed by two chords.

1

Tot - om cap a ca - sa,

tot - om cap a ca - sa, !

jo no 'y vull a - nar.

V

Allegro non troppo

Veu (Bariton)

Guitarra

1 Pas - se - gem-nos, l'a - mor
2 Fins que l'au-ba d'a - qu'ns

me - va; pas - se - gem - nos, pas - se -
tre - gul, pas - se - gem - nos, pas - se -

gem } la lon li la lon li la lon
gem }

li la lon li.

ACTE PRIMER

Jardí public a la vora del Volga. A l'altre costat del riu, paisatge rustec. A l'escena dos bancs i uns quants arbres petits.

ESCENA PRIMERA

EN CULIGUIN MIG AJEGUT EN UN BANC, MIRANT AL RIU. EN CUDRIACH I EN CAPKIN PASSEJANT-SE AMUNT I AVALL.

CULIGUIN (*com acabant una cançó*).

«Al mig de la vall,
dalt d'un toçalet...» (*Para.*)*

Vaja, cal confessar-ho : no té pariól Te dic, Cudriach, que fa cinquanta anys que con-

*) Vegi-s la melodia núm. 1, pag. 21.

- templo 'l Volga, i encara no me n'he cansat.
- CUDRIACH. — No sé pas què 'y trobeu, a fe.
- CULIGUIN. — Ome! Una vista esplèndida, admirable, que aixampla 'l cor!
- CUDRIACH. — Què?
- CULIGUIN. — Quan tens davant dels ulls una cosa tant ermosa, encara 'm preguntes què? Es que, de tant avesats a veure-les, ja no les sabeu joir, aqueixes belleses naturals.
- CUDRIACH (*candorosament*). — Té raó que amb vós no 'y podem disputar, nosaltres. Vós sou un savi, un nigromantic, i nosaltres...
- CULIGUIN. — Calla, beneit! No n'hi ha, de nigromantics. I de savi tampoc ne tinc re. No passo d'esser un rellotger, un mecanic, que 'l poc que sé m'ho he après jo tot sol. Entens?
- CUDRIACH. — Tant se val, ome. (*Pausa.*)
- CULIGUIN. — Guaita, Cudriach : qui es aquell que braceja tant, allà baix?
- CUDRIACH. — Aquell d'allà? Qui voleu que sigui? En Dikoi. Ja dèu atrotinar el seu nebot.
- CULIGUIN. — Bon lloc ha triat!
- CUDRIACH. — Per ell sí que tots són bons. Ell sí que no té por de ningú. D'ençà que té en Boris aquí, no 'l deix de petge.
- CAPKIN. — Que n'aurien de rodar de món, per trobar un altre ome tant rabiut! Per un

no re afronta al mateix sol.

CUDRIACH. — Sempre sembla que ha bufat pebre.

CAPKIN. — I la Cabanova? Quina altra!...

CUDRIACH. — Encara aquesta sab amagar-ho un xic, l'ipocrita. Però ell? Ni un goç de presa desfermat.

CAPKIN. — Com que aquí no 'y ha qui se li imposi...

CUDRIACH. — N'hi agüés gaires com jo! Ja les hi auriem fet passar, les ganes d'estemordir.

CAPKIN. — Sí! Què li aurieu fet?

CUDRIACH. — Li auriem ficat la por al cos.

CAPKIN. — Sí! Ja!

CUDRIACH. — Que no? Li auriem armat un parany, l'auriem ataconat ben bé, i... ni un guant! No 'u aniria a contar a la padrina, no. I ja veurieu com ara 'y pararia més compte.

CAPKIN. — Per ben poca cosa 't voldries fer empaperar, tu!

CUDRIACH. — Prou que 'm voldria empaperar ell. Però no 'u ha fet, ca! Ja sab que li costaria car. A tu 't fa molta por. Jo ja sé de quin peu se dol.

CAPKIN. — Oh!

CUDRIACH. — Què vol dir aquest «oh»? Jo no 'm mossego la llengua. Per què 't creus que 'm té miraments, a mi? Perquè sab

que soc descarat. Ell es qui té por de mi.

CAPKIN. — Qualsevol que 't sentís diria que amb tu gasta molts modos.

CUDRIACH. — Si no me 'n gasta més es perquè no 'n té. Però jo mai amolio, i, si ell me 'n diu una, jo deü. Ah! no: lo que es a mi no 'm veurà pas mai ajamulit als seus peus.

CULIGUIN. — I per què seguir el seu mal exemple? Val més prendre paciència.

CAPKIN (*an en Cudriach*). — Ome! si tant ne sabs, ensenya-n'hi tu, de tenir modos, i després... a nosaltres.

CUDRIACH. — Ah! La llastima es que no tingui sinó noies petites! Cap de casadora.

CAPKIN. — Què faries si 'n tingués?

CUDRIACH. — Ja l'enjoncaria, jo, que per les casadores me pinto sol.

(*En Dikoi i en Boris passen. En Culi-
guin se treu el barret saludant.*)

CAPKIN. — Apartem-nos una mica. No reb-
sim, de retop. Creu.

(*Ambdós se retiren.*)

ESCENA II

ELS MATEIXOS, MÉS EN DIKOI I EN BORIS

DIKOI. — ¿Que 't penses que has vingut aquí per lluir les polaines? Això es robar el pa que 't menges, dropol! Ala, a casa!

BORIS. — Però si avui es festa, i no 'y ha re que fer.

DIKOI. — Si vols ja n'hi trobaras, de feina. T'he dit, ja no sé quants cops, que no 't vui trobar rondant. Però tu... A tot arreu on vaig, paf! ja m'aig de topar amb el macol! Uf! Arri, et diel (*Escup.*) Què hi fas, aquí, pal-plantat com un estaquirot? ¿Amb qui parlo, jo? Que no 'm sents?

BORIS. — Però si l'estic escoltant... què vol que faci més?

DIKOI. — Que te 'n vagis a la porral! Ja n'estic cansat, de parlar amb tu! Mosca balba!... Bes... tiot!...

(*Escup i se 'n va.*)

ESCENA III

EN CULIGUIN, EN BORIS, EN CUDRIACH,
EN CAPKIN. DESPRÉS LA FECLUCA I UNA DÒNA

CULIGUIN. — No sé com vostè 's pot estar amb semblant omel Miri que 'n cal, de paciència, per aguantar-lo!

BORIS. — Si fos per voluntat... La necessitat no té llei, Culiguin!

CULIGUIN. — Necessitat, diu?

BORIS.—No van conèixer la meva avia, vostès?

CULIGUIN. — Ja 'u crec!

CUDRIACH. — Sí, senyor. I tall!

BORIS. — Doncs tot ve d'ella. Ella 's va prendre malament que 'l meu pare 's casés amb una noble. Per això 'ls meus pares se 'n van anar a Moscou. La meva mare deia que ni una ora avia pogut lligar amb la família del seu marit. Vegi com la devien tractar!...

CULIGUIN. — Ja 'u sab tot-om, ja, com són els d'aquella casa! S'ha d'estar-hi fet, per suportar-los.

BORIS. — Els meus pares prou van voler educar-nos bé. A mi 'm varen enviar a una escola de comerç, i a ma germana la van

ficar a pensió. Però 'l colera, un dia, ens va deixar orfens! Més tard, vam saber que l'avia, que també s'avia mort, disposava en el seu testament que l'oncle Prokofich Dikoi ens administrés, i 'ns entregués la part quan arribéssim a la major edat; però amb una condició...

CULIGUIN. — Condicions an ell?

BORIS. — Amb la condició que nosaltres aviem de ser sempre obedients amb l'oncle.

CULIGUIN. — Ai, pobrets! No 'n veuran pas un centim de l'erència que 'ls pertocal

BORIS. — Massa m'ho temo! Ja ha començat per riure-s de nosaltres. Ens maltractarà tant com podrà, i a l'ultim no 'ns donarà re, o, tot lo més, una miseria. I encara per anar dient que 'ns ha fet una caritat que 's podia estalviar ben bé.

CUDRIACH. — Uil Els negociants d'aquí! No saben pas què vol dir consciència. Encara que vostès siguin uns anyells, dirà que li han trencat el respecte. Ell, quin un!

BORIS. — Oh! prou convençut n'estic. ¿Vol saber lo que ja va dient? : «— Si jo tinc fills, per què aig de donar re als dels altres? Això seria perjudicar els meus.»

CULIGUIN. — Sí que 'u té ben embullat!...

BORIS. — Encara, si jo fos sol, rail! Me 'n riuria, ho deixaria perdre tot i me n'ani-

ria d'aquí. Però 'y ha la meva germana i me fa llastima. Aquest oncle volia que la fessin venir. Sort que 'ls pares de la meva mare li van dir que estava malalta. Esgarrifa de pensar la vida que aquí tindria!

CULIGUIN. — Doncs i en quines condicions hi està, vostè, en aquesta casa?

BORIS. — Miri : «—Vine a viure a casa», me van dir. I, un cop aquí, «—Has de fer lo que se 't mani—van afegir-hi. — I, en quant a guanys, ja veuré lo que 't mereixis.» Lo qual vol dir que d'aquí un any, l'oncle, si així li convé, me darà una puntada de peu, i llestos.

CUDRIACH. — Uil Ja pot ben dir-hol Miri : aquí ningú pot badar boca per demanar-li 'l jornal que no 'n surti maltractat. I sab lo que 'ls diu? «—De què t'exclames, sense saber lo que jo penso fer? Vès quin bot no faries si 'm passés pel cap donar-te cinc-cents rubles!» Però la veritat es que mai se li ha ocorregut allargar ni així la màniga.

CULIGUIN. — El Sr. Dikoi no té cura. I ja veig que a vostè no li queda més remei que procurar acontentar-lo. Ara 'u veig bé.

BORIS. — Sí! però ¿com, si ni 'ls seus poden conseguir-ho? Cada matí, la meva pobretia, 'ns predica a tots d'un a un : «—Per Déu, no 'l feu enfadar! Fills meus, no l'exalteu!»

CUDRIACH. — Que no l'exaltin? Sí, miri-s: arriba al mercat, i, no 'y ha més, ell s'ha de barallar amb tots els pagesos, fins que, per fer-lo callar, li vènen els fruits a cara o creu.

BORIS. — Prou que 'u sé! I que si per desgracia algú s'hi torna i l'atemoritza... ai, els de casal llavors s'esbrava amb nosaltres!

CUDRIACH. — Oh! lo que varem riure una vegada que, tot atravesant el Volga en barca, un oficial d'usars li va clavar unes quantes mangotades!... Agués vist, quina farina més blana va fer, acabat!

BORIS. — Sí! però ja sé jo 'l que van patir els de casa seva. Diu que, durant setmanes, tots s'avien d'amagar per golfes i magatzems.

CULIGUIN. — Què es això? Ja surten de les vespres?

(Passen unes quantes persones pel fons de l'escena.)

CUDRIACH. — Anem, anem a fer broma, Capkin. Què 'y fem aquí?

(Saluden i se 'n van.)

BORIS. — Ai, Culiguin, quina vida la d'aquest poble! Mai ho auria dit. No 'ls coneixia, jo, aquests costums! Diran que són els més russos, ja 'u veig; però jo no m'hi sé fer.

CULIGUIN. — Vostè? Ni s'hi farà mai.

BORIS. — Per què?

CULIGUIN. — Per massa dolents, ome. Si jo li contés el que passa en tots els estaments! Fa esgarrifar. Tot es vi, explotació, ronya, embrutiment, miseria de cos i ànima.

(*Entren la Fecluca i una altra dòna.*)

FECLUCA. — Quina ermosura! Ai, filla, quina ermosura! Què volen més? La terra de promissió, es això! Els comerciants, caritatius, plens de virtut, generosos! Quina alegria que tinc, tial! No 'us podeu pensar el que 'm donen! Que Déu els ho augmenti... i sobre tot a casa la Cabanova.

(*Se 'n van.*)

BORIS. — La Cabanova, ha dit?

CULIGUIN. — Sí. Ui, aquella!... I que n'es de final! Fa caritat als forasters i martiritza als propis. (*Pausa.*) Ah! Si jo pogués arribar a trobar el moviment continu!

BORIS. — Què faria?

CULIGUIN. — Que què faria? Llastima que 'ls anglesos no 'n prometin un milió!! Tot l'emplaria en obres públiques. Jo sí que donaria pa a la gent! No 'y auria tants braços en vaga, no!

BORIS. — I que confia trobar-lo, el moviment continu, vostè?

CULIGUIN. — Sab no més què 'm manca, a mi? Diners per fer els motllos! En fi, ja 'n

parlarem un altre dia, que tinc tard. A més veure.

(Dóna la mà an en Boris i se'n va.)

ESCENA IV

EN BORIS SOL

BORIS *(seguint-lo amb la mirada)*. — Ditzós ell, que té ilusions! Jo sí que...! Abatut i encara esclau d'aquesta passió absurdal! Com si estigués tant bé per entregar-me a amors impossibles!... *(Llambregant d'ací d'allà, indecís.)* Oh! Què veig?... Ellal... amb el seu marit i la seva sogral...

(Se'n va tot trist, i per l'altre costat entren la Cabanova, en Tikon, la Caterina i la Barbara.)

ESCENA V

LA CABANOVA, EN TIKON, LA CATERINA
I LA BARBARA

CABANOVA. — Si volguessis obeir-me, faries això que t'he dit.

TIKON. — Clar que 'u faré, mamà.

CABANOVA. — Com que en els temps que correm no 's respecta per re als vells...

BARBARA (*apart*). — Sí! proveu de fer-ho amb ella!

TIKON. — Jo 'm penso, mamà, que mai li he mancat al respecte.

CABANOVA. — Tampoc creuria jo que m'hi poguessis mancar si no 'm vagués de saber com se porten ara 'ls fills! Si tinguessiu ben presents les penes que les mares hem de passar per vosaltres...

TIKON. — Però jo, mamà, si...

CABANOVA. — Si la que 'us ha dut al món se veu obligada a reptar-vos, jo crec que 'u heu d'aguantar. Què te 'n sembla, a tu?

TIKON. — Però, mamà, ¿que no 'u aguanto, i, per ventura?

CABANOVA. — Ja 'u sé, que la teva mare es xaruga! Però vosaltres, que sou joves i instruïts, no aurieu de ser exigents amb nosaltres si de cas som més ignorants!

TIKON (*apart, sospirant*). — Déu meul (*A la seva mare.*) Però si nosaltres...

CABANOVA. — No 'u veieu, que es pel bé vostre? Si 'us renyem, es per millor encaminar-vos. Però avui dia no 'u voleu entendre. I fins els que 's tenen per bons fills van d'ací d'allà dient que la mare es una reganyosa, que no 'ls deixa dar ni un pas, que 'ls

amarga l'existència. I si... (Déu nos en guard!)... teniu la dissort de ser ofensiva a la jove, ai!... ja llavors comenceu a dir que la sogra la martiritza!

TIKON. — ¿Vostè creu que hem dit mai semblant cosa de vostè?

CABANOVA. — No, fins ara no 'u he sentit pas a dir. Però... (*Enrabiant-se*). Oh! es que... no 't pensis pas que 't parlés així, si arribés a saber el contrari. Ah! no! Ja 'm sentiries la veu! Ja 't dic jo que 'm sentiries! (*Sospira.*) Uil quin pecat! Si n'es, de facil, pecar, anant amb vosaltres! Jo 'us parlava amb tot el cor, i ja m'heu fet alterar total! Mira, digues lo que vulguis. Tampoc te 'n podré privar, perquè ja sé que, si no goseu fer-ho a casa, també 'u fareu d'amagat.

TIKON. — Però que 'm quedi mort si...

CABANOVA. — Prou! prou! No juris, que es un pecat!... Ja fa molt temps que tinc ben vist que tu t'estimes més la teva dòna que ta mare. D'ençà que 't vas casar, mai més he trobat en tu l'afecte que 'm tenies.

TIKON. — No sé en què 'u pot veure, això.

CABANOVA. — En què? En tot! Lo que una mare no veu amb els ulls, el cor li diu. La teva dòna es qui t'aparta de mi.

TIKON. — I ara! què diu?

CATERINA. — Jo, apartar-lo? Tant en Tikon com jo, l'estimem com es degut.

CABANOVA. — Això t'ho podies ben callar. Jo no 't deia res, a tu. En Tikon! No cal pas que 'l defensis, que no li faré cap mal : no tinguis por. Al cap-d'avall es el meu fill. Ho sents? Això, es lo que has de pensar!... Vès a què vénen, ara, aquests escarafalls! ¿Per fer veure que t'estimes molt el teu marit? Ja 'ns consta prou, i massa i tot, que 'u sabs aparentar davant dels altres!

BARBARA (*apart*). — Ai, ai, ai, ail

CATERINA. — Mamà, fa molt mal fet de parlar així. Jo sempre soc la mateixa, tant a soles com davant dels altres. I tant me fa si 'u creu com no, que no m'esforçaré en convencer-la.

CABANOVA. — Si de cas t'he aludit, es que la conversa s'ho duia.

CATERINA. — Ni que la conversa s'ho porti, una se 'n pot ben estar, d'agraviar les persones.

CABANOVA. — La gran senyoral! Ja la tenim ressentida.

CATERINA. — ¿Que 's creu que agrada a ningú sentir-se dir allò que no es?

CABANOVA. — Prou que 'u sé, que tot seguit t'agravió. Vos sabés mirar com extranys, que es el que voldrieul... Ja fa molt temps

que 'u veig, que vosaltres voldrieu viure sols! No 'us espanteu : ja 'us vagarà. Quan jo agi aclucat els ulls podreu fer tot lo que 'us plagui. Ja no tindreu cap vella que 'us governi. Encara potser aureu de plorar-hol!

TIKON. — Però, mamà, si nosaltres no fem sinó demanar a Déu que li doni molts anys de vida i salut, plena de felicitats i benaurances!

CABANOVA. — Bé, no diguis re més : prou. Abans de casar-te, sí, que m'estimaves. Ara... no tens temps de pensar en mi : tens una dòna jovel...

TIKON. — L'una cosa no obsta a l'altra : puc estar molt content de la meva esposa i seguir estimant a vostè com abans.

CABANOVA. — Veiam : ¿que la donaries, la teva dòna, per la teva mare? Això no m'ho faras creure mai.

TIKON. — Es que jo no aig de donar ni l'una ni l'altra : les estimo totes dues.

CABANOVA. — Sí, sí! Això es! Vine-m amb moixaines, ara! A mi no m'enganyaras : prou que 'u veig que 'us faig nosa!

TIKON. — Vostè té 'l dret de pensar el que vulgui, però jo no sé per què aig de tenir la dissort de que vostè 'm tracti així sempre.

CABANOVA. — Vajal una altra victima, aral

No vinguis a fer el ploricó! Si en comptes d'esser un calces sapiguessis fer-te temer, ara això no t passaria.

TIKON. — Temer? Per què? Lo que jo vull es que m'estimi.

CABANOVA. — Beneit! ¿Tu no has de procurar que la teva dòna t temi? ¿Que t'has tornat boig? Si no t'ha de tenir respecte a tu, ¿com vols que me n tingui a mi? Ho veus? Jesús, quines idees! Un ome casat legalment i que respecta la llei, si pensa tals disbarats, se 'ls ha de callar, i sobretot davant de la teva dòna i de la teva germana, que encara es soltera. Quan aquesta 's casi, si ha après aquestes ximpleries teves, el seu marit t'ho podrà ben agrair. Ja 'u veus, quin cervell tens! I encara voldries viure independent... separar-te de mi?...

TIKON. — Mai he somniat tal cosa, ni fa pel meu genit.

CABANOVA. — Dignes, doncs, que a la dòna, segons tu, no se l'ha de tractar sinó amb dolçor; que no se la pot reptar, que no se li ha d'aixecar mai la veu?

TIKON. — Però, mamà...

CABANOVA (*continuant*). — Que fins podrà permetre-s tenir un... Déu me perdó! (*Excitant-se.*) Oh! I això tampoc serà re? Dignes. Tampoc serà re, pot ser?...

TIKON. — Però, mamà, li juro que...

CABANOVA. — Estupid! (*Sospirant.*) Desventurada de qui se les ha d'eure amb un beneit com tu! Treus de fogó! Sempre s'hi perd! Veus com me fas pecar? (*Pausa. Després de senyar-se.*) Me 'n vaig, me 'n vaig a casa.

TIKON. — Ja vindrem aviat, nosaltres. Deixi-ns donar dos toms.

CABANOVA. — En nom de Déu.

(*Se 'n va.*)

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MENYS LA CABANOVA

TIKON. — Ja 'u veus, com me tracta sempre, per mor de tu! Quina vida!

BARBARINA. — Qui 'n té la culpa?

TIKON. — Que 'u sé jo?

BARBARA. — I com ho has de saber, tu, ninot?

TIKON. — Mai me callava: «—T'has de casar...

Ja 't voldria veure casat...» I ara 'm rondina nit i dia, no 'm deixa un moment de repòs, i sempre permor de tu.

BARBARA. — I què! Que 'n té la culpa aquesta?

¿No l'atormenta prou la mare, que tu també? ¿I encara vols fer creure que te l'esti-

mes, la teva dòna? Me fas una malicial!...

(*Se li gira d'esquena.*)

TIKON (*picant de peus*). — Però què aig de fer, doncs, sinó exclamar-me? Què vols que faci?

BARBARA. — Què has de fer? Callar, ja que no ets bo per re més. Sí! pica de peus, pica! Te penses que m'enganyaras, a mi? Als ulls t'estic llegint en què penses, ara.

TIKON. — Veiam, doncs : en què penso?

BARBARA. — Tu? En anar-ten a la taverna a fer una altra copeta. Dignes que no!

TIKON (*avergonyit*). — I què? Una goteta no més.

BARBARA. — Doncs ala, ves-hi, viciós! Però torna aviat, sinó la mare 'ns renyarà a nosaltres.

TIKON. — Oh! massa que 'u sé! Torno corrent.
(*Se 'n va.*)

ESCENA VII

LA CATERINA I LA BARBARA

CATERINA. — Es a dir que tu 'm planys, Varia?

BARBARA (*mirant de cua d'ull*). — Que si 't planyol!...

CATERINA. — De manera que m'estimes?
(*L'abraça.*)

BARBARA. — No t'aig d'estimar?

CATERINA. — Oh! gracies! Ets ben bonal! Jo també t'estimo molt... (*Pausa i amb tristesa.*) — Per què no hem de tenir ales?

BARBARA. — Què dius?

CATERINA. — Que per què no hem de tenir ales! Tant de bo fos un auce!l! Quan me trobo dalt d'un cim, m'entra un afany de volar! Voldria poder arrencar el vol, estendre 'ls braços i llançar-me als aires.

BARBARA. — Quins pensaments més extrany!s!

CATERINA. — Si m'aguessis conegut abans! El que era i el que soc aquí!

BARBARA. — Ja 'u sospitava.

CATERINA. — A casa era tota una altra. Vivia com un auce!l al bosc. La meva mare m'estimava tant! M'agombolava com si jo fos la seva nina; ni 'm deixava treballar. Vols saber-ho, com vivia? Mira: me llevava tard. Si era a l'estiu, me n'anava a la font i allí 'm rentava. Me 'n duia aigua i regava totes les flors del jardí. Ne tenia, de flors! Més tard amb la mamà i les pelegrines (a casa sempre n'hi avia un munt) ens en anavem a l'iglesia. Al tornar, brodàvem, ens entreteniem; les pelegrines ens explicaven d'on venien, tot el que avien vist, o bé 'ns contaven vides de sants, o bé 's posaven a cantar imnes religiosos; i així arribava l'ora

de dinar. Després elles feien migdiada i jo 'm distreia pel jardí, fins que anavem a vespres; i, a la vetlla, altre cop rondalles, altre cop cançons. Com m'agradava, aquella vidal

BARBARA. — Però si aquí fem la mateixa. Que no 'u veus? Tot igual.

CATERINA. — Cert, sí; però aquí a mi 'm sembla que 's fa per força, de mala gana. Allí m'agradava anar a l'iglesia! Me semblava que entrava al Paradís. Ni veia a ningú: queia en un extasi que ni m'adonava que s'acabés l'ofici. Com si no agués durat ni un segon. La meva mare 'm deia que la gent me mirava, tota encuriosida. Sabs que allí, quan hi fa sol, se despenja un doll de llum del cimbori, i que dins d'aquell doll lluminós hi formigueja tot un nuvol de diamantets? Doncs a mi, en aquell nuvol, me semblava veure-y angels cantant i volant. A mitja nit, de vegades, me llevava. A casa, davant les imatges, sempre 'y teniem llums. Jo 'm posava en un recó, i allà resava, resava... fins que 's feia de dia. O bé baixava al jardí... quan tot just sortia 'l sol, i m'agenollava, i resava i plorava sens donar-men compte, fins que 'm trobaven així. I si 'm preguntes per què resava, llavors?... què demanava?... ni jo 'u sé. A fe que no anyorava re. I els

somnis? Quina manera de somniar, Varia! Quina manera de somniar desperta! Mira: veia temples d'or, jardins meravellosos, on oïa cants de sers invisibles; sentia olors de xiprers, i fins els arbres i les montanyes me pareixien diferents dels arbres i de les montanyes que ara veig. Eren com aquells que 'y ha als retaules: sabs?... Altres vegades sentia com si jo volés i m'aguantés en l'aire. Ara... encara somnio, de lluny en lluny... (*Amb gran tristor.*) Però allò... no, cal...

BARBARA. — Doncs què somnies?

CATERINA. — Somnio que 'm moriré aviat!

BARBARA. — I ara, què dius?

CATERINA. — No, si jo ja 'u sé, que 'm moriré aviat. Me sento a dins una cosa extranya, maligna, que no avia sentit mai. Creu-me: una cosa, una cosa... com si esbategués en mi un començament de vida nova... Vaja, no t'ho sé explicar.

BARBARA. — Però què dintre tens?

CATERINA. — Què tinc, dius? No 'u sé. Sento com una feresa espantosa; com si 'm trobés al trenc d'un cingle i que algú m'hi empenyés, sens que jo pogués apartar-men.
(*Se posa la mà al front.*)

BARBARA. — I ara!... ¿Que no 't trobes bé, potser?

CATERINA. — Que si 'm trobo bé? Ja 'm valdria més estar malalta! Lo que tinc es molt pitjor. Una deria terrible que no 'm puc treure del cap! Què tinc?... A la nit, Varia, no dormo, no puc dormir : sento sempre a l'orella una veu com d'algú que 'm parla amb tendresa i que m'amoixa, m'amoixa tant dolçament, que ni un parrupeig de tortores... Ai, Varia! ja no les somnio més, aquelles montanyes i aquells arbres del paradís, no! Es algú que 'm pren i que se m'emporta no sé on... i jo 'l segueixo... el segueixol...

BARBARA. — I què més?

CATERINA. — Oh! no! no aig de contar-t'ho, això, no! Tu ets una donzella, encara.

BARBARA. — Donzella, sí; però menys ignocent que tu! Diga-m'ho, diga-m'ho.

CATERINA. — Oh! no! ¿Com es, com es que t'ho he dit? Quina vergonya! Déu meu! què he fet!

BARBARA. — Digues digues! continúa.

CATERINA. — Doncs bé, sí : a casa vostra m'ofego; estic folla per fugir-ne; daleixo per anar-men Volga avall, o bé dins d'una bona troika en braços de...

BARBARA. — No den Tikon : oi?

CATERINA (*sorpresa*). — Eh?... Què dius?...

BARBARA. — No costa pas tant, d'endevinar-ho!

CATERINA. — Ai, Varial! Quins mals pensaments me vénen! Com ploro! Quines lluites! Però no puc, no puc deslliurar-men, d'aquestes temptacions! I això es molt fort, Varial! Es un pecat molt gros... estimar-ne un altre!

BARBARA. — No 't puc judicar: jo també soc pecadora.

CATERINA. — Què faré? He acabat les forces. On aniré? L'angoixa 'm mata!

BARBARA. — I fuig! Quin disbarat!... (*Canviant de to.*) Escolta: ¿que no 'u sabs, que 'l meu germà se 'n va demà? Pensem-hi! Potser trobarem manera que pogueu veure-us...

CATERINA. — No, això no. Oh! impossible! Quin pensament! Déu nos en guard!

BARBARA. — Això, t'espanta?

CATERINA. — Una vegada no més que parlés amb ell, jo me n'aniria de casa vostra per no tornar-hi mai, mai més... per re del món!

BARBARA. — Calma-t, creu-me: pensem-hi un xic!

CATERINA. — Callal! callal! No 'm diguis això! No 't vull escoltar! Callal!

BARBARA. — Sí! vès quin gust, deixar-se corsecar així! Si 't mors d'avorriment, ¿qui 't planyerà, d'ells? Per què patir tant, doncs?

(*Entra una dona vella que va amb bastó, seguida de dos criats amb barret de gresol.*)

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS, MÉS LA VELLA

VELLA. — I doncs, maques, què 'y fèu, aquí? Esperant els vostres galants tant contentones : oi? Esteu orgulloses de la vostra ermosura : oi? Doncs mireu on condueix : allà baix. (*Signant al riu.*) Beutat de fembra... perdició es d'ella i d'altri. (*La Barbara somriu.*) Vos en rieu, vosaltres! Ah! Vos en rieu! No rieu, no. (*Pega un cop de bastó a terra.*) Totes, totes cremareu a l'infern! Veus-aquí on porta, l'eramosural

(*Se'n va.*)

ESCENA IX

LA CATERINA I LA BARBARA

CATERINA. — Quin esglai! Tota tremolo...

BARBARA (*mirant la vella*). — ¿Amb profecies, ens véns, tu, mala bruixa? Així caiguessin totes al teu cap.

CATERINA. — Has sentit què deia? Què ha dit?

BARBARA. — Bestieses! Poc me l'escolto, la poca-solta! Sempre tirant malediccions als

altres, ella, tant peccadora! Si no, vés, pregunta-u, que d'ella tot-om te 'n contarà d'horribles! Sabs què? Que la por que té a la mort la voldria semblar als altres. Sempre atemoritzant els pobres d'esperit, menaçant-los amb el bastó i cridant : (*estrajent-la*) « — Tots, tots cremareu a l'infern! »...

CATERINA (*aclucant els ulls*). — Oh! prou! M'ha esglaiat total

BARBARA. — Uil Sí que n'hi ha per esglaiar-se! Una vella bojal

CATERINA. — Oh! doncs, sí! No me la trauré del cap!

(*Silenci.*)

BARBARA (*mirant de l'un cantó a l'altre*). — Què fa, el meu germà, que no ve? I amb aquesta gropada que s'acosta! Mira. (*Signant-li 'l lluny.*)

CATERINA (*amb espant*). — Uil Quin cel més negre! Correm! anem-nos-en a casa!

BARBARA. — Pobre de tu! Sense ell...

CATERINA. — Oh! noi Tornem-nos-en, tornem-nos-en; deixem-lo.

BARBARA. — Però quina por tens, dòna? Esperem-lo. La nuvolada encara es lluny.

CATERINA (*tornant a mirar el cel*). — Sí, es cert; però jo més m'estimaria ser ja a casa. Tornem-nos-en.

BARBARA. — Si agúes de succeir-te res, tant se val aquí com allí, dòna.

CATERINA. — Cert; però... estaria més tranquila. Resaria...

BARBARA. — Tanta por te fan, els llamps? A mi no me 'n fan gens.

CATERINA. — Que no te 'n fan? Tot-om els ha de temer. No es pas la mort, que m'abasar-da: es el pensar que 'm pugui sorprendre en pecat mortal, amb tots els mals pensaments aquí (*al cap*). Presentar-me davant de Déu plena de culpa, després de la conversa que hem tingut!... Oh! quins pensaments! quins pecats! (*Retruny un tro.*) Ah!

(*Entra en Tikon.*)

BARBARA. — Vaja, en Tikon ja es aquí. Anem. (*A Tikon.*) Cuita, ome!

(*Torna altre cop a retrunyar el tro.*)

CATERINA. — Correm! correm!

TELÓ

ACTE SEGON

Una cambra a casa 'ls Cabanof

ESCENA I

LA GLACA FENT UN FARCELL DE ROBA D'OME.

LA FECLUCA ENTRANT

FECLUCA. — Tu sempre treballant, pobrica!
Què fas, aquí? què fas?

GLACA. — Mireu : l'equipatge de l'amo.

FECLUCA. — Que se 'n va?

GLACA. — Sí : avui.

FECLUCA. — Se 'n va per temps?

GLACA. — Cal Per pocs dies.

FECLUCA. — Que Déu li dó un bon viatge. Ja
darà bo de veure plorar la seva senyora : oi?

GLACA. — Voleu dir?

FECLUCA. — I ara! ¿Que no plora, quan se 'n
va 'l seu ome?

GLACA. — Si no 'u he vist mail

FECLUCA.—Que m'agrada, a mi, sentir el plany de les casades en aquests casos! (*Pausa.*)
Noia, escolta : sabs què auries de fer, tu? Vigilar bé l'altra captaira. Vès que per sota-mà no 'us faci correr alguna cosa.

GLACA.—Però qui 'us entén, a vosaltres? Aneu pel món plegades, i sempre 'us baralleu i acuseu les unes a les altres. Es que es proul Jo mai he vist que 'us manqui re; i, així i tot, sempre esteu com gat i goç. ¿Que no 'u sabeu, que això es pecat?

FECLUCA.—Proul Però ¿i qui se 'n pot guardar, de pecar? Veiam! No 'u sabs, tu. Mira: vosaltres no teniu sinó un dimoni que 'us tempti; i contra nosaltres, les pobres pelegrines, n'hi ha a dotzenes. Vès, doncs, si 'ns ha de ser difícil, el no pecar!

GLACA. — Ai ail i per què 'n teniu tants, vosaltres?

FECLUCA. — ¿No veus que fem una vida tant santa?... Es clar! el malesperit ens duu tirria. Ara... el pecat de ser busca-raons, que tu 'm suposes... aquest sí que jo no 'l tinc. El meu pecat gros es pla bé un altre. Sabs quin? El de gola. Més... ¿com salvar-men, si Déu Nostro Senyor m'ha fet així, pobre de mi?

GLACA. — Escolteu, Fecluca : ¿que heu arribat molt lluny, vós, pelegrinant?

FECLUCA. — Permor de les meves xacres, no pas tant com jo voldria, filleta.

GLACA. — Però ¿eh que 'n deveu aver vist, de coses?

FECLUCA. — Ah, macal Ja voldries que te 'n contés algunes : oi?

GLACA. — Sí, síl apa, apa!

FECLUCA. — Si 'n puc contar!... Però no tinc temps ara, filleta.

GLACA. — Sí, que 'n teniu! apa!

FECLUCA. — Vajal no més un parell per contentar-te. ¿No has sentit mai dir que 'y ha pobles que viuen sense tzars ortodoxes? Doncs sí, que n'hi ha. Són regits per soldans. A l'un hi ha 'l soldà Maknut de Turquia; a l'altre 'l Maknut de Persia. Però si sapi-guessis de quina manera fan justícia l'un, i l'altre! Es clar! com que es impossible fer-ne, amb unes lleis tant injustes! Les nostres sí, que són justes! però aquelles... Déu nos en guard! No has de pensar sinó que lo que aquí es dret, allí es tort, i que allí 'ls jutges tots se vènen.

GLACA. — Déu del Cell

FECLUCA. — Tant, que, en els memorial, el mateix poble ja 'ls diu: « Jutge corruptible : judica-ns bé... » Ja 'u veus. Aquesta n'es una.

GLACA. — Ara l'altra.

FECLUCA. — Hi ha un país on tots els omes tenen cap de goç.

GLACA (*esborronada de bona fe*). — Cap de goç? I aral Per què?

FECLUCA. — No 'u endevines, encara? Perquè no són cristians, dòna. I prou per avui, que me n'aig d'anar a dar el tom per les botigues, a veure si 'm fan caritat. Vajal fins a més veure, noia.

GLACA. — Adeusiau. (*La Fecluca se 'n va.*) I que n'hi ha, de terresi d'extranyeses, per aquests mons de Déul I nosaltres sempre aquí, clavades, sense veure-n res! Encara sort que 'y ha gent prou bona que 'ns explica coses i que, una mica avui, un troç demà, un om pot saber alguna cosa del que 's passa; si no... ail arribariem a la mort que ni les bestioletes!
(*Entren la Caterina i la Barbara.*)

ESCENA II

LA GLACA, LA CATERINA I LA BARBARA

BARBARA (*a la Glaca*). — Porta 'l farcell al cotxe, que ja estan enganxant. (*La Glaca se en va.*) A tu t'han casat massa jove, noia : no has tingut temps de divertir-te. Per això no gastes umor : vet-ho aquí.

CATERINA. — Umor? Mai n'he gastat, Variat

BARBARA. — No entenc per què.

CATERINA. — Pel meu mal genit : creu.

BARBARA. — Tu, mal genit? Cal

CATERINA. — Sabs què vaig fer, quan tot just era una nena? Un dia 'm van renyar. Era cap al tard : boi no s'hi veia. Jo que sí... que corro cap al riu, agafo una barca, m'hi fico i la deslligo. No 'm van trobar fins l'endemà, qui sab aon.

BARBARA. — Que no 't rondaven, els joves, a tu?

CATERINA. — Prou.

BARBARA. — I tu? No te 'n vas estimar cap?

CATERINA. — Mai.

BARBARA. — Vols que 't digui què penso, jo? Que tampoc t'has pogut estimar mai el teu marit.

CATERINA. — Nol això no m'ho diguis. ¿Per ventura no 'l planyo prou?

BARBARA. — Ca, cal Tu no l'estimes. Que 't faci llastima no vol pas dir que te l'estimis. Eil la veritat es que ell tampoc s'ho mereix! Per germà que 'm sigui, jo 'u aig de regoneixer! No, Caterina : es inutil que vulguis amagar-m'ho. Ja fa temps que 'u veig, a qui t'estimes, tu.

CATERINA (*avergonyida*). — Tu has reparat això?

BARBARA. — Infeliç! Que 't penses que soc llusca, jo? Hi ha un senyal que no falla:

que, encara no 'l veus, te tornes roja. (*La Caterina abaixa 'ls ulls. La Barbara segueix.*)

I d'altres i altres que jo he collit.

CATERINA (*amb els ulls baixos encara*). — ¿A qui 't refereixes? Veiam.

BARBARA. — Prou que 'u sabs tu. No cal pas que l'anomeni.

CATERINA. — Sí, digue-m el seu nom.

BARBARA. — Boris Grigoritch.

CATERINA. — Sí! aquest, Varia, aquest! Però, per Déu, Varia! t'ho demano!...

BARBARA. — I fuig! No tinguis por! Tu ets la que has de tenir compte a delatar-te.

CATERINA. — Me costa tant fingir!... No sé dissimular gens!

BARBARA. — Doncs no 'y ha més remei que fingir, noia! Que no 'u veus, com són, aquí? Una colla d'ipocrites! Jo també era senzilla com tu... i he hagut d'aprendre a fingir, si 't plau per força. (*Canviant, baixet.*) Tu : aïr, pel passeig, el vaig trobar... I vaig enraonar amb ell.

CATERINA (*després d'una pausa llarga i encara amb els ulls baixos.*) — I què?

BARBARA. — Me va donar expressions per a tu... i 'm va dir : «—¿No es una llastima que no 'ns poguem veure mai?»

CATERINA (*abaixant més el cap*). — Veure? Aon? Per què?

BARBARA. — Vès...

CATERINA. — No me 'n parlis més, d'ell! per pietat! No 'l vull tractar. Ja me l'estimaré, el meu marit. No vull estimar cap més ome, ni pensar-hi tant sols! I tu 'm véns ara a temptar...

BARBARA. — No 'y pensis, doncs. Què t'hi obliga?

CATERINA. — Tu no tens compassió de mi! Me dius que no 'y pensi, i a cada pas me 'n parles. No 'u facis, no! Tu no sabs quins combats passo! Tot, tot es inutil. ¿Ho voldras creure? La nit passada, el diable encara 'm tornava a temptar... M'ha tornat a venir al pensament fugir de casal

BARBARA. — Ja 't dic jo que ets ben beneital! Mira : jo penso que, d'amagat, tot se pot fer. Guarda-t de que 'us vegin i...

CATERINA. — No! de cap manera! Així i tot, lo malfet sempre es malfet. M'aguantaré patint, m'aguantaré tant com pugui!

BARBARA. — I, quan ja no podras més, què faras?

CATERINA. — Què faré?

BARBARA. — Sí : què faras?

CATERINA. — Llavors? Lo que 'm passi pel cervell : un disbarat.

BARBARA. — Prova-u i se 't menjaran de viu en viu.

CATERINA. — Vos deixaré. I que 'm busquin!

BARBARA. — Sí! i çon te n'iras, tu, casada com ets?

CATERINA. — Ai, Varia, que 'm coneixes poc!
No vulguis que aquest cas arribi! El dia que jo no pugui més, no 'y aurà pas qui 'm deturi: me tiraré per la finestra... de cap al riu... Quan no 'm pugui estar més aquí no m'hi estaré! De primer me faran a troços!
(*Pausa i canvi.*)

BARBARA. — Catia: çvols que quan en Tikon sigui fòra 'ns en anem a dormir al pabelló del cap-d'avall de l'ort?

CATERINA. — Al pabelló? Per què?

BARBARA. — Què 't té més, a tu?

CATERINA. — És massa solitari: no dormiria de por.

BARBARA. — Por? De què? La Glaca 's quedaria a dormir amb nosaltres.

CATERINA. — Vols dir, que no tindrè por?
(*Acaronant-la.*) En fi, si t'aig de dar un gust a tu...

BARBARA. — No t'ho auria proposat; però la mamà no m'hi deixaria dormir sola, i a mi 'm convé. Oi que 'y anirem?

CATERINA (*amb mirada inquisidora*). — Per què?

BARBARA (*tot rient*). — Vui fer-me dir la bona-ventura.

CATERINA (*tranquilitzada*). — Ho dius de bromal!

BARBARA. — Es clar que sí. Que t'ho creies?

(Pausa.)

CATERINA. — On deu ser en Tikon?

BARBARA. — Que l'has de veure?

CATERINA. — No... però, com que se 'n va...

BARBARA. — Era allí, amb la mamà, que li deu posar un cap com un tabal.

CATERINA. — Per què?

BARBARA. — Fent-li un bon sermó, dòna. Com que estarà dues setmanes sense veure-l, ja 's deu ferir no més pensant que 'l seu fill pugui fer lo que li sembli. Ja deu estar donant-li ordres a quina més rigorosa. Després li farà jurar, davant de les imatges, que complirà al peu de la lletra tot quant ella li ha manat.

CATERINA. — Per això es tant encongit!

BARBARA. — Sí, encongit! Ja te 'l daran! Encara no serà fòra... ai! quina manera de beure! Ara mateix, tot lo que ella li diu, ¿sabs com s'ho escolta? No pensant sinó en tocar soleta com més aviat millor.

(Entren la Cabanova i en Tikon.)

ESCENA III

LES MATEIXES, MÉS LA CABANOVA I EN TIKON

CABANOVA. — Veiam si t' recordaras ben bé de tot lo que t' he dit! Mira que...

TIKON. — No tingui por : ja 'y pensaré.

CABANOVA. — Ara prou. Tens el cotxe a punt.

Fes bondat i vés en nom de Déu!

TIKON. — Molt bé, mamà. Estigui bona.

(*Fent via.*)

CABANOVA. — I ara!

TIKON (*parant-se*). — Què?

CABANOVA. — I doncs? Que no sabs el costum?

Dóna ordres a la teva dòna. Diga-li com s'ha de portar mentres seras fòra, omel

(*La Caterina abaixa 'ls ulls.*)

TIKON. — Suposo que ja 'u sab ella.

CABANOVA. — Quina sortida! Veiam, dóna-li ordres, te dic; que així jo sabré què li manes. I després, quan tornaras, li preguntaras si ha complert lo que tu vares manar-li.

TIKON (*dirigint-se a la Caterina*). — Creuras sempre la meva mare, Catia.

CABANOVA. — Més : que no m'ha de mancar al respecte.

- TIKON. — No li has de mancar al respecte.
- CABANOVA. — Que respecti ta mare com si fos la seva propria.
- TIKON. — Respectaras la meva mare, Catia, com si propriament fos la teva.
- CABANOVA. — Que no s'estigui mai sense fer res a guisa de gran senyora.
- TIKON. — Mentres jo sigui fòra, procura no estar en vaga mai.
- CABANOVA. — Que no guaiti a la finestra.
- TIKON. — Però... mamà!... si no 'u fa mai, això!
- CABANOVA. — Ja t'ho daran!
- TIKON. — No guaitis a la finestra.
- CABANOVA. — I que no 's miri cap ome.
- TIKON. — Però... mamà!... per què, això? Veiam!
- CABANOVA. — Ara no hem de discutir-ho. Creu la teva mare. (*Somrient.*) Més val prevenir-les, aquestes coses.
- TIKON (*avergonyit*). — No 't miris els joves.
(*La Caterina alça 'l cap i se 'l mira amb rabia.*)
- CABANOVA. — Ara parreu vosaltres a soles, si 'us heu de dir alguna cosa.
(*La Cabanova i la Barbara surten.*)

ESCENA IV

EN TIKON I LA CATERINA

TIKON. — Catia!... (*Pausa*). T'has agraviat?

CATERINA (*després d'una pausa curta, saccejant el cap*). — Si 't semblal...

TIKON. — Per què t'ho prens així? Perdona-m.

CATERINA (*amb la mateixa posa i saccejant encara 'l cap*). — Està bé! (*Amagant-se la cara i somicant.*) Quina manera d'ofendre-m!

TIKON. — Si un se les prengué com tu, les coses d'ella, hi perdria la salut. No n'hem de fer cas: creu. ¿Veus que ella sempre ha de botzinar? Doncs re: se la deixa dir i prou. Fes que 'ls seus sermons t'entrin per una orella i 't surtin per l'altra, i ja està tot. Anem, Catia! adeu!

CATERINA (*llançant-se al coll del seu marit*). —

Tikon, per Déu, no 'm deixis!... Tikon! Tikon!... T'ho demano per pietat!...

TIKON. — Impossible. La mamà m'envia: ¿com vols que no me 'n vagi?

CATERINA. — Doncs emporta-tem amb tu, emporta-tem!

TIKON (*desfent-se d'ella*). — No, no! Impossible!

CATERINA. — Impossible! Per què, Tikon?

TIKON. — Bonic viatge faria amb tu! Després que 'm fan viure tant oprimit aquí, ¿vols que, quan pesco l'ora d'exalar-me, carregui amb la dòna?

CATERINA. — I encara diras que m'estimes!

TIKON. — No vol dir que no t'estimi; però, per trencar aquesta esclavitut, ¿qui no deixa la dòna més estimada? Què 't penses? Per més apocat que sembli, jo no deixo de ser un ome; i si 'm veies condemnat a dur sempre aquesta vida... oh!... fugiria fins de tu, de la meva dòna! Ara sé que respiraré dues setmanes, que 'm sentiré lliure i lluny de l'opressió d'aquesta casa: ¿com vols que pensi en tu?

CATERINA. — ¿I voldras que jo t'estimi si 't sento dir aquestes coses?

TIKON. — Fes-ten carrec. Què vols que 't digui? No 't deixo sola: te quedes amb la mamà, i...

CATERINA. — No 'm parlis d'ellal! No 'm mortifiquis més! Ah! quina sort la meva! (*Plora.*) Què faré, pobra de mi, aquí, tant desvalguda! Qui 'm sostindrà? Oh! Déu meu, Déu meu, Déu meu!

TIKON. — Vaja! prou, prou...

CATERINA. — Tikon, per pietat! Si te m'emportessis, com t'ho estimarial com te voldrial! No 'm diguis que no! (*Acaronant-lo.*)

TIKON. — Ets incomprendible, Catia. Tu, aque-

lla de qui mai puc treure una paraula de la boca (ja no dic si conseguir una mirada amorosa), ara te 'm penjes al coll?

CATERINA. — Tikon, no 'm deixis solal Jo no sé 'l que passarà aquí, sense tul...

TIKON. — Te dic que ja està resolt. Tot es inutil. Me 'n vaig.

CATERINA (*despenjant-se-li del coll, abaixant els ulls i amb neguit concentrat*). — Doncs bé: demana-m, si no, un jurament sagrat.

TIKON. — Un jurament?...

CATERINA. — Fes-me jurar que no parlaré amb cap extrany mentres tu seras fòra; que no veuré a ningú; que no pensaré mai en ningú sinó amb tu.

TIKON. — Però a què ve, ara, això? A què ve?

CATERINA (*amb llagrimas*). — Tranquilitza-m! Concedeix-me aquesta gracia! Què sé jo 'l que 'm pot passar? Ens poden assaltar tants pensaments! (*S'agenolla.*) Que no pugui veure mai més els meus pares! que 'm mori sense contrició... si jo...

TIKON (*alçant-la*). — Però què estas dient? Què fas? Per què has de pecar? Ni 't vull sentir! Vés!

CABANOVA (*veu de dintre*). — Tikon! ja es oral (*Entren la Cabanova, la Barbara i la Glaca.*)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MÉS LA CABANOVA, LA BARBARA
I LA GLACA

CABANOVA. — No 'u sents, fill meu? Ja es oral
Vés-ten, i que Déu, nostre Senyor, no t'abandoni!
Seieu tots! (*Tots s'asseuen i abaixen el cap.*) Ara... vinga l'adeu.

(*S'aixeca i tots s'aixequen.*)

TIKON (*avançant*). — Adeu, mamà.

CABANOVA (*signant la terra amb un gest*). —
Aquí, als meus peus, als meus peus! (*Tikon s'umília fins a terra, i després abraça sa mare.*) Digues adeu a ta muller.

TIKON. — Adeu, Catia!

(*La Caterina se li tira al coll.*)

CABANOVA. — Per què te li penges al coll, poca
vergonya? Ets potser la seva concubina?
No. Es el teu marit, es el teu amo. Ni les
bones consuetuts sabs! Umília-t davant seu.

(*La Caterina s'umília fins a terra.*)

TIKON. — Adeu, germana meva. (*L'abraça.*)

Adeu, Glaca. (*L'abraça.*) Adeu, mare.
(*S'umília.*)

CABANOVA. — A reveure!

(*En Tikon surt, seguit de la Caterina, la Barbara i la Glaca.*)

ESCENA VI

LA CABANOVA SOLA

CABANOVA. — Quin jovent, que ni sab prendre comiat com Déu mana! que ignora fins les més santes consuetuts! Si no fossin fills meus!... Ah, si no 'y agués vells a les cases! Com acabarà aquest món, Senyor? No 'u sé! no 'u sé! Sort que jo ja no 'u veuré! sort!

(*Entren la Caterina i la Barbara.*)

ESCENA VII

LA CABANOVA, LA CATERINA I LA BARBARA

CABANOVA. — Tant com t'envanies d'estimar el teu marit... i ja 't dic jo que... Una altra dòna, en avent acompanyat el seu marit, ara ploraria una ora i mitja, extesa allà fóra, a l'escala. Tu, com si tal cosa!

CATERINA. — Es inútil: no 'n sé fer, de ploracossos, jo. I el públic no 's mereix pas que jo 'l distregui.

CABANOVA. — Com si 'l plorar fos tant difícil, per ventural! Si t'estimessis força 'l teu marit, ja n'auries après! I, si 'l cor no t'ho dicta, ho auries de fer almenys per donar exem-

ple, que així ho fan les persones. Tot lo demés... es... No m'ho facis dir! (*Pausa curta.*) Me 'n vaig a fer les meves oracions: veiam qui me les trenca!

BARBARA. — Mamà, si 'm deixés sortir una mica...

CABANOVA. — Vés, filla, vés. (*Amb veu dolça.*) Diverteix-te força, ara que 't lleu. Prou que 't vindrà, el temps d'estar reclosa!

(*La Cabanova i la Barbara surten.*)

ESCENA VIII

LA CATERINA. AVIAT LA BARBARA

CATERINA (*sola i pensativa*). — Que horrible! Ni fillets per omplir-me 'l cor, per esvanir els meus pensaments, per ofegar tanta anyorança! (*Amb desesperació.*) Oh! quant més m'auria valgut morir ja al neixer!

(*La Barbara entra.*)

BARBARA (*posant-se 'l xal al cap, davant d'un mirall*). — Vaig a esbargir-me. La Glaca ja farà 'ls llits al pabelló. La mamà... sabs?... ja m'ha donat permís. Al cap-d'avall de l'ort, darrera les gerderes, hi ha aquella porteta: sabs? La clau la tenia la mamà. Jo li he presa, i en son lloc n'hi he posat una

altra per a que no se n'adoni. Pren-la, té, que 't podrà fer servei. (*Li ofereix la clau.*)

Si 'l trobo an ell, li diré que vingui per allí.

CATERINA (*que, espantada, no vol la clau.*) —

I ara? Què dius? Queda-t amb la clau. No la vui per a res, jo.

BARBARA.—Doncs, si tu no la vols, servirà per a mi. Té! pren-la, poruga! No 't mossegarà, no.

CATERINA. — Però què t'has proposat, mal esperit? Com pot ser, això? Que no 'u veus, doncs, lo que fas?

BARBARA. — Mira, noia : no m'agrada parlar en va. I ara tampoc tinc temps. Jo vui anar a divertir-me. Adeu. Té.

(*Surt, deixant-li la clau al pit.*)

ESCENA IX

LA CATERINA SOLA

CATERINA (*amb la clau a la mà.*) — Què fa, aquesta bruixa? Què pensa? Es boja, talment boja! La meva perdició! (*Mirant-se la clau.*) La llençaré! Me crema les mans com una brasa! No volen que 'ns perdem, les dones? Ens esclavitzen, el pensament treballa... Després... quin remei queda? Plorar, plorar, plorar tota la vida!... (*Pausa.*) Oh

maleïda esclavitut! Si 'ns en fa vessar, de llagrimel Viure sofrint com jo, cada dia més, cada cop més, sense poder-hi posar remeil I encara amb el pecat d'estimar a qui no decl... (*Se queda pensativa.*) Oh, la meva sogral ella, ella es la causant de tot!... Permor d'ella odió aquesta casal Aquestes parets me cauen a sobrel (*Torna a mirar la clau.*) Oh! sí! la llenço, la llençol Per què me l'ha posada als dits? Per temptar-me! Per perdre-m!... (*Escoltant.*) Ah! Algú! Quin esglai! (*S'amaga la clau a la sina.*) No... no 'y ha ningú!... I ara, què faig?... Per què m'he amagat la clau aquí?... (*Canvi.*) Ah! es que aquest es el seu lloc. El destí 'u voll Oh! sí! ¿Especat, per ventura, veure-l no més una vegada, de lluny... i anc que fos parlar-li? Quin mal hi ha? He fet jurament al meu marit?... No : ell no 'u ha volgut!... Quan tornaré a trobar a la vida una ocasió així?... (*Canvi.*) No : desvariejo, procuro enganyar-me a mi mateixal (*Canvi.*) Oh! morir després, però veure-l d'aprop, no sigui sinó un instant! Ara, ara que no aig de fingir davant de ningú... llençar la clau? Oh! no! Ara es meva : obriré a qui voldré. Jo 'l vui veure. Oh nit! vine depressal

ACTE TERCER

QUADRO I

*Un carrer. El davant de casa Cabanof Tikon.
Al costat de la portalada un banc. Anirà enfos-
quint-se paulatinament.*

ESCENA I

LA CABANOVA I LA FECLUCA, ASSEGUDES AL BANC

FECLUCA. — Per lo que he vist, mareta, li dic que s'atansa la fi del món. Aquesta vileta tant tranquila, encara es un cel. Però, fòra d'aquí... ai, maretal talment tot són Sodommes! Un brugit, un anar i venir, un moviment continu! Tot-om corre d'aquí d'allà, adalerat, sense parar mai.

CABANOVA. — Això sí : nosaltres no 'ns hem

d'apressar mai per a re. Per això tenim aquesta vida tant tranquil·la.

FECLUCA. — Ca ¡no es per això, no! Es perquè, aquí, la gent... vostè, per exemple, es virtuosa ¿i allí... sab?... allí 'y domina l'ambició!... Perquè... què 'l mou, tot aquell batibull? L'ambició, la pura vanitat, cregui. Per exemple, a Moscou, si 'u veiés, tot-om corre, corre... I sab per què? Per pura vanitat! Perquè es un poble va. Per això 's belluga tant, per això! Veurà que l'un corre tot cap-ficat pels seus negocis, que va com el vent, sense fixar-se en ningú... i quan arriba a lloc... sí! trobar lo que cercava! Tot era un somni. I l'ome se 'n torna tot compungit! Un altre 's figura que conseguirà la sort desitjada. Qualsevol ho veu, que va enganyat; però ell no : sempre amb sa deria... I així tots : la vanitat els cega com una boira espessa. Aquí, encara que faci una vetlla tant tebia com la d'avui, ja veu que són ben pocs els que surten a esplaïar-se al peu de la porta. Doncs, a Moscou, en aquesta ora, ne vol de divertiments i de jòcs de totes menes? Als carrers, hi ha una gatzara, un brugit!... Què vol més, mareta, si fins han arribat a enganxar an els carruatges uns dragons de foc per anar més rabents!

CABANOVA. — Prou que m'ho deien, filla; però...

FECLUCA. — No 'n dubti pas, mareta, que jo 'u he vist amb els meus propis ulls. Aquells vanitosos li negaran, li diran que no 'y ha tal dragó, que es una màquina. Sí, una màquina, sí! Ja 'ls hi daran! Jo he vist com amb les potes feia així, així, així... (*Ho assenyala amb els dits.*) Sentiria que fa uns esbufecs, uns brams! Però no més els senten les persones piadoses : sab?

CABANOVA. — No 'ls deu aver costat gaire dar-li un nom : dir que es una màquina! El poble estant beneit, que tot s'ho creul Però 'l que es jo sí que... ja 'm podrien donar tant d'or com peso, que 'l que es enfilarm'hi...

FECLUCA. — Ni jo! Déu me 'n regard! Ni per força. Ah! Encara li puc dir més, de Moscou. Sab què 'm va passar? Hi vaig tenir una aparició! Veurà que, un matí, quan tot just clarejava, anant per un carrer, vaig veure al cim d'un edifici molt alt, molt alt, un que s'estava tot dret, i que tenia una cara negra, més negra!... Me 'l miro... i ja 's pot pensar qui era. Amb la mà feia com que tirés alguna cosa, i jo no veia caure re. Però... rumia que rumia, ho vaig endevinar. Sab què llençava? La zit-zanya que 'l poble distretament s'empassa. I veli-aquí per què corren tant, i per què 'y veurà unes dònnes tant magres! Com vol

que s'engreixin si sempre sembla que cerquen la perduda! Per això tenen aquell color de pomes agres que arriben a fer pietat.

CABANOVA. — Avui sí que no 's pot fer cabal de re. Tot se pot creure, tot.

FECLUCA. — Ja 'u pot ben dir, mareta. Quan diu que fins el temps se comença a escursar...

CABANOVA. — Què dius, ara? Com s'entén, això?

FECLUCA. — Lo que sent, mareta. Nosaltres, entregades a l'adoració de Déu Nostre Senyor, no 'ns en atalaiem; però 'ls savis han reparat que 'l temps s'escursa. Sí! sí. Diu que, abans, l'istiu i l'ivern duraven, duraven... que mai se 'n veia la fi; però que ara corren tant, que, quan ens en adonem, ja han passat. Vol dir que, encara que 'y agi tantes ores i tants dies com abans, ara tenim menys temps, perquè aquest s'escursa. I tot, tot, pels nostres pecats! Així 'u diuen els savis.

CABANOVA. — Ail! I visquem i veurem, fillal!

FECLUCA. — No, no : no 'u vulgui veure!

CABANOVA. — Qui sab, qui sab el que veurem, encara!

(*Entra en Dikoi.*)

ESCENA II

LES MATEIXES, MÉS EN DIKOI

I DESPRÉS LA GLACA

CABANOVA. — I això, comparet? ¿En aquestes
ores encara anem pel món?

DIKOI. — Qui me 'n pot privar?

CABANOVA. — Ningú, vès.

DIKOI. — Doncs està de més parlar-ne. A mi
ningú 'm mana: sabs? Amb això... no t'hi
amoïnis. Què n'has de fer, tu?

CABANOVA. — Ui! que saliva per no re! Com si
t'ho aguéss preguntat una xafardera! No 'm
creia pas que 'm tinguéssis per tant poca
cosa! Vaja, vés: fes el teu fet. Anem-nos-en
a dins, nosaltres, Fecluca!

(*S'alça.*)

DIKOI. — Espera-t, dòna, espera-t! No t'enfa-
dis! Ja tens temps, per encauar-te. ¿No ets
al peu de casa teva? Qualsevol diria que
has d'anar molt lluny.

CABANOVA. — Si 't porta algun negoci no ron-
quis tant, doncs. Explica-t com les persones,

DIKOI. — Negoci? Cap. Es que he aixecat un
xic massa el colze i he sortit per esbargir-
me. Vet-ho-aquí tot.

CABANOVA. — Doncs què vols de mi? Afalacs?

DIKOI. — Ni afalacs ni vituperis. Vui treure-m aquest pes del cap : re més. Vet-aquí tot el meu negoci, pel present. Re, que fins que agi dormit no quedarà saldat.

CABANOVA. — Doncs vés-ten a dormir, ome.

DIKOI. — Aon?

CABANOVA. — A casa teva. Aon millor pots anar, per ventura?

DIKOI. — I si jo no volgués tornar-hi, a casa?

CABANOVA. — Per què no te n'hi has de anar, ome? Vés, vés.

DIKOI. — A casa! Si sempre 'y ha guerral

CABANOVA. — I qui l'arma allí, la guerra, si l'unic batallador ets tu?

DIKOI. — I si 'u fos, què? Quin pecat?

CABANOVA. — Pecat? Cap. Però, vaja, que fer guerra a les pobres dònnes, tant mateix es ben poc gloriós.

DIKOI. — Es que elles són les que han d'estar sotsmeses a la meva voluntat, i no jo a la d'elles.

CABANOVA. — Bé, però també es ben extrany que, amb tanta de gent, no tinguis a casa qui 't pugui fer content a tu.

DIKOI. — Ja 'u veus : doncs es així.

CABANOVA. — Acabem : què vols de mi? Dignes.

DIKOI. — Què vui? Que 'm distreguis una

mica, per fer-me passar la murria, dòna. En tot el poble no 'y ha sinó tu, que 'm pugui distreure.

CABANOVA. — Vés, Fecluca : fes amanir el brenar. (*Fecluca se 'n va.*) Anem-nos-en a dins.

DIKOI. — A dins? Ca! No 'y entraré pas. Encara m'encaparraria més.

CABANOVA. — A tu t'han fet enfadar. Veiam: quan?

DIKOI. — Aquest matí.

CABANOVA. — Ah! Te devien demanar diners?

DIKOI. — Però si sembla que s'agin avingut, els maleïts! Tant aviat es l'un com l'altre: tot-om me 'n demana.

CABANOVA. — Deu ser que 'ls necessiten, ome.

DIKOI. — Ja u penso, sí: però què vols que 'y faci, si soc d'aqueixa llei? Be 'u sé, que aig de pagar : eh? Doncs, de bon grat no 'u sabré fer mai, mai. Ja veus si 'n som d'amics, tu i jo. Doncs, si 't deguéis dinersi vinguessis a reclamar-me-ls, t'insultaria com als altres: no 't pagaria que no t'agués maltractat abans. No 'u sé; però, encara no m'apunten que vénen per quartos, ja 'm bull la sang, no 'm puc contenir, i, sigui qui sigui, l'aig d'afrontar, mal que 's tracti d'una miseria.

CABANOVA. — Com que no téns qui 't faci la llei, t'has envalentonat : vet-ho-aquí.

DIKOI. — No es això! Es que, a lo millor, tam-

bé 'm passen unes coses!... Vès la d'ara. Escolta. Estant en plena quaresma, i, per tant, fent exercicis, ¿sabs què m'ha passat? El diable m'envia un pobre pagès a cobrar una partida de llenya que m'avia dut. Vols més pega que la de que se 'm presentés en aquesta ocasió? He perdut els estrebs, i li he donat una sumanta que... ja, ja! No 'y ha mancat sinó que jo n'hi donés an ell, de llenyal... Si? Doncs, ara veuras com soc! Després li he demanat perdó, umiliant-me fins a terra. Tal com t'ho dic. Jo, jo, m'he agenollat als peus del pagès! Veus, lo que 'm fa fer, el meu genit? Allí mateix, al mig del patí, al mig del fang, me li he agenollat als peus, davant de tot-om!

CABANOVA. — Però... i per què 'u fas, això d'enfutismar-te expressament? Que no 'u veus, que no està bé?

DIKOI. — Com, expressament?

CABANOVA. — Oh! ja sé 'l que 'm dic, jo, ja! Quan veus que un te ve a reclamar algun diner, rondines força davant dels teus perquè sabs que, veient-te enrabiàt, ja ningú d'ells gosarà demanar-ten. Per això, ho fas tu per això!

DIKOI. — I, si així fos, que seria mal fet? Qui no defensa 'ls seus interessos?

(*La Glaca entra.*)

GLACA. — Senyora : si són servits, el berenar es a taula.

CABANOVA. — Vaja, comparet : entra, que pendras un bocí.

DIKOI. — De bona gana.

CABANOVA (*que 'l fa passar davant*). — Primer tu, no facis compliments.

(*Ella darrera. La Glaca, plegada de braços, se queda a la porta i guaita.*)

GLACA. — I aral El senyoret Boris ve cap aquí? Deu venir a buscar el seu oncle. Cal no : se deu passejar.

(*Entra en Boris.*)

ESCENA III

LA GLACA I EN BORIS, DESPRÉS EN CULIGUIN

BORIS. — No fóra pas aquí, el meu oncle?

GLACA. — Sí, senyor. Que l'ha de veure?

BORIS. — No, no. Volia saber on era. Si es aquí, que s'hi estigui, que no se 'n mogui. A casa no 'ns hi fa cap falta. S'hi està tant bé, quan ell no 'y es!

GLACA. — S'auria d'aver casat amb la meva mestressa : aquesta l'auria posat a rotllo. Vaja, passi-u bé.

(*Se 'n va.*)

BORIS (*sol*). — Si jo la pogués veure un instant, no fos sinó d'esquitllentes! Però com hi entro, si no m'han convidat? Quina vida! Viure al mateix poble, tant prop l'un de l'altre, i no poder-nos veure sinó un cop cada setmana, a missa o pel carrer, com a gran cosa! (*Pausa.*) Per veure-la així, més valdria que ni mai! Potser jo curaria i no la comprometria davant d'aquesta gent tant tafanera que 'ns espia continuament... I, mentrestant, corseca-t, glateix!... Surto per anar a passeig, i les cames me duen davant de casa seval Per què 'y he vingut? Què li puc donar jo an ella, sinó motius d'angoixa? Ah! en quin poble he anat a raure!

(*Camina i 's troba amb en Culiguin.*)

CULIGUIN — Déu lo guard. Passejant oi?

BORIS. — Es clar : fa tant bon temps...

CULIGUIN. — Oi que sí? Molt bo, molta bonança. L'airet es delitós : de l'altra vora de riu ve una fragancia! I... ha vist quin cel?

(*Recitant.*)

« L'abim immens del cel
està sembrat d'estrelles :
immens com es l'abim,
qui les podrà comptar? »

Vaja : vol venir fins al passeig? Ara no 'y aurà ningú.

BORIS. — Anem, sí; anem-hi.

CULIGUIN. — Quin poble, aquest! Veritat? Fan un passeig, i ningú 'y va. Ningú, ningú, sinó 'ls dies de festa; i encara com si 'ls fes pena trobar-s'hi! Ah! si no fossin les ganes de lluir-hi 'ls drapets nous! Els demés dies ja 'u veu : tot lo més algun escriptentó que eixint de la taverna se 'n va a casa tot fent esses.

BORIS. — Oh! ni poble, hi veig mai!

CULIGUIN. — Els obrers, vol dir? Si treballen nit i dia! si no més dormen tres ores!... ¿Com vol que 'y vagin?... Els que podrien anar-hi, els rics, se tanquen a casa, i encara desfermant els goços. I no per por de lladres, no! per a que 'l veí no vegi com martiritzen la família.

BORIS. — Vol dir?

CULIGUIN. — Ai, si sapigués quantes llagrimas se vessen, ara com ara, darrera aquestes portes! llagrimas amagades, que ningú veu! Però què? No cal pas que li conti, jo, a vostè. Prou que 'u sab per experiència! Sembla impossible la perversió i l'ipocresia que s'amaga allí darrera. Tot ben tancat i barrat, que ningú 'n vegi re, que ningú 'n sapiga re : com si no 'ls veiés prou Déu! Ells li diuen : «—Judiqueu-nos pels actes públics, per lo que fem al carrer : l'interior de nos-

tres cases es sagrat. Per això tenim forrellats i baldes, i goços que mosseguen!» La família es una cosa misteriosa, secreta!

BORIS. — Sí, ben cert : té raó.

CULIGUIN. — Ah! però prou que 'ls sabem, els seus secrets! Si poden fer gaudir el cap de casa, als altres els fan cruixir de dents com a llops rabiosos. I quins secrets! Tot-om els sab : explotar orfanets, parents, nebots; tractar brutalment a tot-om fins al punt que ningú gosi dir ni un mot de lo que passa a casa seva : aquests són els secrets! Sab qui són els que 's passegen, en aquest poble? Joves i noies. Aquests cada nit se roben una ora de dormir, i veurà que 's passegen de dos en dos. Miri : ¿no veu una parella, per allà?

(En Cudriach i la Barbara entren i 's despedeixen amb un petó.)

BORIS. — I 's petonegen!

CULIGUIN. — Aquí sí que, d'això, ningú 'n fa cas.

(En Cudriach se 'n va. La Barbara va cap a la porta tapant-se la cara amb el xal del cap, i fa senyal an en Boris que s'acosti. Ell ho fa.)

ESCENA IV

EN BORIS, EN CULIGUIN I LA BARBARA

CULIGUIN. — Ja he vist. No 'l vui destorbar.
L'esperaré allà baix.

BORIS. — Molt bé : hi vinc desseguida.

(*En Culiguin se 'n va.*)

BARBARA (*ben tapada*). — Sab la riera del peu
de l'ort de casa en Cabanof?

BORIS. — Sí.

BARBARA. — Doncs, a mitja nit, faci-hi cap.

BORIS. — Per què?

BARBARA. — Vagi-hi. Ja 'u veurà! Ara llestos,
que l'esperen! (*En Boris se 'n va.*) No, no
m'ha conegut. Que endevini, si pot! Estic
certa que la Caterina no 's podrà contenir
i que sortirà!

(*Empeny la porta i 's fica a casa.*)

QUADRO II

Es de nit. Un torrent ple de boscall. A dalt, la paret de l'ort den Cabanof. Una porteta i un senderó.

ESCENA I

EN CUDRIAC, SOL

CUDRIACH (*que entra amb una guitarra*). —
Ningú? Què fa, doncs, aquella noia? Vaja, seiem i esperem-la. (*S'asseu sobre una pedra.*)
I, per no avorrir-nos, cantem-li una cançó.
(*Canta.*)*

« Arriba 'l cossac :
rabiós salta a terra;
desbrida el cavall.
Aquest fuig a beure.
— Vés, mon cavall, vés :
beu aigua ben fresca.
Ma gola no 'n vol,
que vol sang calenta :
de qui m'ha traït
ne beurà aquest vespre.
Vés, mon cavall, vés :

*) Vegi-s la melodia n.º II,

beu aigua ben fresca.
 Ma gola no 'n vol,
 que vol sang calenta»

(*Entra en Boris.*)

ESCENA II

EN CUDRIACH I EN BORIS

CUDRIACH (*deixant de cantar*). — Olal Sembla que 'l mosca-balba 's comença a deixondir!

BORIS. — Vostè, Cudriach?

CUDRIACH. — Sí, jo, Boris Grigoritch. Per què?

BORIS. — Vull dir que... m'extranya... aquí... en aquestes ores...

CUDRIACH. — Alguna cosa deu portar-m'hi, quan vostè m'hi troba. I, a vostè, ¿quin vent l'hi ha dut, si 's pot saber?

BORIS (*mirant d'ací d'allà*). — Perdoni, Cudriach... no 'u vulgui saber. I... li seré franc: m'hi fa un xic de nosa. Que no 'm podria fer el favor d'anar-sen més avallet?

CUDRIACH. — Això sí que no. De cap manera! Ja veig que avui es el primer cop que 'y ve, vostè. Jo ja 'y tincel meu lloc triat temps ha: tant, que aquest caminet... veu?... l'han fet les meves petjades. Amb això... alerta: eh? Demani-m altres coses si vol; però, de nits,

guardi-s de topar amb mi per aquests indrets: sent? Vull dir que potser ensopegaria: sab? I Déu l'en guard! que val més la bona harmonia que tot l'or del món.

BORIS. — Vaja, Vania...

CUDRIACH. — Per què 'l meu nom, ara? Ja 'u sé que 'm dic Vania, ja! Alal faci 'l seu camí, i llestos. Si ha trobat alguna ganga aprofiti-la. Ningú 'y tindrà re que dir. Però alerta amb les dels altres, que aquí això no 'u consentim. El jovent li faria un cap nou. I el que es jo... per la meva... l'escanyaria... Au!

BORIS. — Ome, no 'u enfili així! Mai m'ha passat pel cap prendre-li la seva. Jo?... si soc aquí, es perquè m'hi han citat.

CUDRIACH. — Qui l'ha citat? Veiam.

BORIS. — Vol que li digui? No 'u sé. Era ja fosc: una, molt tapada, m'ha aturat pel carrer i m'ha dit que 'y vingués, que una senyora m'hi esperava. Ara veurem.

CUDRIACH (*menaçant*). — Vaja: digui qui es aquesta noia!

BORIS. — Calmi-s, Cudriach! Escolti. Li puc parlar amb confiança? No 'u divulgarà?

CUDRIACH. — Buidi. No tingui por: no sortirà d'aquí.

BORIS. — Ja sab que jo no conec els usos d'aquesta terra; i la cosa es tant delicada...

CUDRIACH. — Què? Que li han robat el cor, potser?

BORIS. — Sí, Cudriach.

CUDRIACH. — I què? Això es lo delicat? Aquí sí que això no 's mira : llibertat completa. Les noies rail! Festegen com volen, i ni 'ls pares ni les mares hi tenen re que dir. Aquí, les casades, es a les que fermen curt.

BORIS. — Precisament!

CUDRIACH. — Ah! vol dir que es una casada, la que 'l fa patir?

BORIS. — Sí, Cudriach : una casada.

CUDRIACH. — Essent així sí que... cregui-m : deixi-u correr.

BORIS. — Que 'u deixi correr!... Ja 'u ha dit! Si jo fos com vostè, rail! Vostè 'n deixarà una i anirà per una altra, com si tal cosa; però jo no puc : estic boig per ella, i...

CUDRIACH. — Doncs, aixís, digui que la vol perdre.

BORIS. — Mai de la vida! No, Cudriach! això no! Ben lluny dels meus intents! M'aconteraré amb veure-la; no més amb veure-la.

CUDRIACH. — No 'y jugui: cregui-m. Qui pot respondre de sí mateix? I ja sab com es, la gent d'aquesta terra. Els fetges, se li menjarien!

BORIS. — Nol no 'm digui això! no m'atormentil.

CUDRIACH. — Bé: i ella, que l'estima, a vostè?

BORIS. — M'ho penso.

CUDRIACH. — S'ho pensa? ¿Que no s'han parlat, encara?

BORIS. — No he estat a casa seva sinó un cop, i amb el meu oncle. Després l'he vista pel passeig i... a la capella. Ah, Cudriach, si la vegés resant!... Quin somris, quina expressió més pura!

CUDRIACH. — Que potser es la jova Cabanof?

BORIS. — Sí! ella, ella!

CUDRIACH. — Ome! El felicito!

BORIS. — Que 'm felicita, diu?

CUDRIACH. — No, doncs, si li semblal!

BORIS. — Vol dir que serà ella la que 'm dóna aquesta cita?

CUDRIACH. — No li han dit una senyora, i aquí? Qui seria, doncs?

BORIS. — No, no bromejil! Si fos ella!...

(Se passa la mà pel front.)

CUDRIACH. — Encara 'n dubta?

BORIS. — Cudriach, per Déu!

CUDRIACH. — Què? Pit i fòral! Lo que ha de procurar, es no ser encongít ni anar-li amb pors. En Tikon es un beneit. De qui s'ha de guardar es de la sogra. Aquesta sí que es un drac, que...

(La Barbara surt a la porteta.)

ESCENA III

DITS, BARBARA I CATERINA

BARBARA (*cantant*). *

«De l'altre voral, aimia,
del riu que baixa cantant,
me 'n venia passejant...»

CUDRIACH (*continuant*).

per veure si 't trobaria...»

BARBARA (*que, baixant pel senderó, tapant-se amb el xal la cara, diu an en Boris*). —

Espera-t un xic, que aviat vindrà. (*A Cudriach.*) Anem-nos-en cap al riu?

CUDRIACH. — Per què t'has fet esperar tant?

Ja sabs que a mi no m'agrada.

(*La Barbara li fa un petó, l'abraça pel coll i se 'n van.*)

BORIS. — Diria que somnio. La nit, les cançons, les cites! Aquells se 'n van de bracet!... Jo esperol!... Un somnil!... Sento que 'l cor me bat fort, tot jo tremolo de goig, i ni trobaré paraules... Ah! Ja es aquí! (*La Caterina baixa pel senderó a poc a poc. Porta un gran xal sobre 'l cap i els ulls baixos. Pausa.*)

*) Vegis la melodia n.º III.

No sé pas com pagar-vos-ho! (*Pausa.*) Si sabessiu quant vos estimo!... (*Va per agafar-li la mà.*)

CATERINA (*espantada i amb els ulls baixos*). —

No, no 'm toquis. Això no!

BORIS. — Ofendre-us? No, per Déu!

CATERINA. — Deixa-m. Vés-ten, vés-ten, temptador! El pecat que faig per tu, mai me 'l podré perdonar... oh malaurada!

BORIS. — No 'm parlis així...

CATERINA. — Per què has vingut? Tu 'm vols perdre! Soc casada. Aig de ser del meu marit fins a la mort...

BORIS. — Qui m'ha dit, doncs, que vingués?...

CATERINA. — Ho enténs bé, oh malaurat? Fins a la mort!

BORIS (*apart*). — Oh! per què, per què l'he vista mai?

CATERINA. — Què serà de mi? Qui m'acullirà després?

BORIS. — Calma, per Déu! (*Li agafa la mà i la fa seure.*) Aquí, un moment.

CATERINA. — Per què 'm vols perdre? Per què?

BORIS. — Perdre-t a tu, vida meva, si 't vui més que a mi mateix?

CATERINA. — No, no! la meva perdició!

BORIS. — És que 'm tens per un malvat?

CATERINA (*movent el cap*). — Me vols perdre... me vols perdre!

BORIS. — Oh! no! Primer la mort!

CATERINA. — Què es, si no, el fer-me abandonar la casa, venir a trobar-te aquí, en plena nit?

BORIS. — No ha sigut voluntat teva?

CATERINA. — Voluntat! Ah! Si n'agués tingut, fóra jo aquí? (*Pausa curta. Alça 'ls ulls i fita an en Boris.*) Bé 'l sabs, el poder que tens sobre de mi! Ah! Prou que 'l veus!

BORIS (*besant-li la mà*). — Tresor de la meva ànima!

CATERINA. — Oh! Deixa-m, deixa-m morir!

BORIS. — Morir, quan ovirem la vida?

CATERINA. — Oh! no! impossible! Ja 'u sé jo, que no es possible!

BORIS. — Çalla: no 'm matis de pena.

CATERINA. — Oh! Tu pots somniar-ho, pots viure, re 't lliga... Jo...

BORIS. — Calma-t. Aquests amors ningú 'ls sabrà. Sí, jo 'n tinc la culpa. I vols que no 't compadeixi?

CATERINA. — Oh! no! no 't culpis tu. Tota la culpa es meva, sí: jo sola m'he decidit. No 'm tinguis pietat! Oh! no! Porta-m on vulguis. Soc teva. Que tot-om ho sapiga, que 'u vegi tot-om, el que jo faig! (*El besa.*) Si ja no temo 'l rigor de Déu, com témer el juí dels omes? Purgaré 'l pecat ja aquí, en aquesta terra.

BORIS. — No robis aquests instants al goig de l'amor nostre! Per què malmetre-ls així? Són tant breus i voladiços!

CATERINA (*canvi*). — Oh! sí! Ben cert! Prou temps tindrè per pensar i plorar! (*Pausa curta.*)

BORIS. — Quin espant, el meu, quan he cregut que 'm treies!

CATERINA. — Treure-t! Oh! I el coratge?... Si tu no aguessis vingut, jo auria anat a casa teva! N'estic certa, segura!

BORIS. — I jo mai sospitar que m'estimessis tant!

CATERINA. — Si 'n fa, de temps! Segurament Déu va dur-te aquí. Veure-t i quedar-ne ull-presa fou tot ú. Si 'l primer dia 'm fas un signe, ja corro umil darrera teu. T'auria ja seguit fins a l'altre cap de món sens mirar enrera.

(*Pausa.*)

BORIS. — Quan temps serà fòra el teu marit?

CATERINA. — Dues setmanes.

BORIS. — Que poc!.., Oh! Estimem-nos força!

CATERINA. — Sí! oh, sí!.. i després... (*Pensativa.*)

Després que 'm barrin ben bé a dintre i 'm deixin morir! Si no... oh! jo trobaré forma de veure-t! sí, tresor meu, sí!

(*En Cudriach i la Barbara entren.*)

ESCENA IV

ELS MATEIXOS, MÉS EN CUDRIACH I LA BARBARA

BARBARA. — Perdó. No heu parlat prou, encara? (*La Caterina s'amaga als braços den Boris.*) Aneu, doncs! Aneu a passejar-vos. Nosaltres vos esperarem, i, quan convingui, en Vania ja us avisarà. Sentiu?

(*En Boris i la Caterina, que s'aviem aixecat al veure 'ls altres, s'allunyen. En Cudriach i la Barbara s'asseuen sobre una roca.*)

CUDRIACH. — Bona pensada, noia, la de sortir per la porta de l'ort. Per a tu es molt més avinent.

BARBARA. — Soc jo qui l'ha tinguda.

CUDRIACH. — Oh! per coses així te pintes solal
I ta mare, vols dir que no s'adonará de re?

BARBARA. — Ella? Cal no se l'hi acudirà pas.

CUDRIACH. — Però, i si per aquelles casualitats?...

BARBARA. — Té un primer són molt fort i no 's desperta fins a la matinada.

CUDRIACH. — Un om no sab mai... Si tot d'una, per obra del diable, se llevés...

BARBARA. — Què passaria? La porta del corral

està tancada amb pany i clau per la part de l'ort. Trucaria, se 'n tornaria, i l'endemà li diríem que dormíem tant fort que no varem sentir-la. Ademés, la Glaca està a l'aguait, i, a la primera que sentís, avisaria. Que cal estar previnguts, ja 'u sé. El millor dia podrien sorprendre-ns. (*En Cudriach esgarrapa la guitarra. La Barbara deixa caure 'l cap a l'espatlla den Cudriach, i aquest segueix fent arpegis sens cuidar-se d'ella. A poc, la Barbara diu, badallant:*) Quina ora deu ser?

CUDRIACH. — Més de mitja nit.

BARBARA. — Ja?

CUDRIACH. — Ja.

BARBARA. — Ja es ora, doncs! Crida-ls! Demà més aviat: eh? Que poguem estar més temps plegats.

CUDRIACH (*xiula i 's posa a cantar fort:*)

«Tot-om cap a casa,
tot-om cap a casa,
i jo no 'y vull anar*.»

BORIS (*a la cantonada*). — Ja 'u sento.

BARBARA (*S'alça*). — Adeu, fill. (*Badalla i besa fredament an en Cudriach com a qui ja fa temps que tracta.*) Demà ben aviat: veritat? (*Mira del cantó per on se n'han anat en Boris i la Caterina.*) Encara duren, aquests adeus?

*) Vegi-s la melodia núm. IV.

No 'us despediu pas per sempre. Demà ja 'us tornareu a veure! (*Badalla i s'estira. La Caterina compareix, i, darrera d'ella, en Boris.*)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MÉS LA CATERINA I EN BORIS

CATERINA. — Doncs, bé. Anem, anem! (*Assenyalant el senderó. La Caterina 's tomba.*)

A reveure!

BORIS. — A demà!

CATERINA. — Sí: demà. Pensaras en mi? (*S'espera a la porteta.*)

BORIS. — Com no?

(*Se'n va i la Caterina passa la porta.*)

CUDRIACH (*tocant la guitarra*).

«Passegem-nos, l'amor meva.

passegem-nos, passegem...

la lon li! la lon li!...

Fins que l'auga d'aquí 'ns tregui,

passegem-nos, passegem... *

(*La Barbara, un cop prop de la porta, li tira un petó i desapareix.*)

TELÓ

*) Vegi-s la melodia núm. V.

ACTE QUART

A primer terme, una porxada estreta sota les voltes d'un edifici vell i ronec; erba i brossall espès. A darrer terme, arbreda de riu a través de la qual entrelluu 'l Volga.

ESCENA I

GENT DE POBLE, D'UN I ALTRE SEXE, PASSEJANT
ENTRE 'LS ARBRES. DOS OBRERS I UNA DÒNA

OBRER 1.^r — Ola! Ja comencen a caure gotes.
Veïam si 'ns atraparà 'l xafec.

OBRER 2.ⁿ — No seria pas extrany.

OBRER 1.^r — Sort que aquí 'y ha un bon soplug.
(*Entren dins dels porxos.*)

DÒNA. — Tanta gent que 'y avia al passeig, i les
senyores... tant mudades!...

OBRER 2.ⁿ — Com que es festal

OBRER 1.^r — S'auran de soplujar com puguin.

OBRER 2.ⁿ — Ai, que 'n deurà venir, de gent, aquí.

OBRER 1.^r (*fixant-se en les parets*). — Tu, mira : les parets eren pintades. Encara s'hi coneix.

OBRER 2.ⁿ — Crec que sí, que eren pintades; però com que 'u han deixat enrunar així... Mira, quanta erba! Després de la crema 'u varen abandonar i ja no se n'han cuidat més. No te 'n deus recordar, tu, d'aquell incendi : oi?

OBRER 1.^r — Com! Si diu que ja fa quaranta anys!... Guaita : què 'y devia aver pintat aquí dessorre? Amb prou feines s'endevina.

OBRER 2.ⁿ — Això... veus?... són les flames de l'infern.

OBRER 1.^r — Tens raó.

OBRER 2.ⁿ — I aquí... veus?... gent de tota mena, que fuig esverada.

OBRER 1.^r — Ah! sí! Ja 'u vaig desentrallant.

OBRER 2.ⁿ — Tant de rics com de pobres: de tot.

OBRER 1.^r — Fins negres, hi ha... I, això, què representa?

OBRER 2.ⁿ — Això?... ah! la victòria de Lituània. Una batalla: veus? Això representa com els nostres se van batre per la Lituània.

OBRER 1.^r — I qui era la Lituània?

OBRER 2.ⁿ — La Lituània! veus!

OBRER 1.^r — Ah! sí! No diuen que era una gran senyora que va caure del cel?

OBRER 2.ⁿ — Vols dir?

DÒNA. — I ara! No sabs que va caure del cel? I que arreu on batallà diu que li han aixecat terteres per record.

OBRER 2.ⁿ — Això sí. Prou que n'he vistes.

(Entren en Dikoi i en Culiguin; aquest amb el barret a la mà. Saluden i 's queden amb posat respectuós.)

ESCENA II

ELS MATEIXOS, MÉS EN DIKOI I EN CULIGUIN

DIKOI. — Oh! Com m'he mullat! *(A Culiguin)*.
Deixa-m en pau: ho sents? Deixa-m estar.
(Enfadat.) Ximple!

CULIGUIN. — Però, Sr. Dikoi, li asseguro que seria en bé de tots.

DIKOI. — El gran benefici! Vés-ten a la porral
A qui fa falta, això?... eh?

CULIGUIN. — A qui, diu? Fins a sa excelencial
Se podria aixecar al passeig, en un lloc ben a
proposit. I, en substancia, què costaria? Boi
rel! Un pilanet de pedra... *(Senyalant amb
les mans la mida de cada peça)*:... una plaque-

ta de llautó, rodona, i... una burja fixa. (*L'explica amb el gest.*) Vaja! lo que s'acostuma fer! Jo 'u montaria tot, i fins hi gravaria les xifres. Així, quan sa excelencia o 'ls demás anessin a passeig, no caldria sinó que s'atansessin a mirar i veurien quina ora es! Sé un lloc on hi escauria d'allò més bé: un punt magnífic, que té molt bones vistes i que ja està tot fresat pels forasters que 'y van a contemplar el panorama! Cregui: seria una gran millora i bonica a la vista.

DIKOL. — Me deixaràs en pau?... Prou bestieses!... No m'amoïnis més, aul... Lo primer que avies de fer es veure si jo estava per les teves cançons, ximple! Que som iguals, per ventura? Es que es molt! Se t'ocorre qual-sevol ximpleta que a tu 't sembli important?... alal cap a mil... eh?... corrents a parlar-men!

CULIGUIN. — Si 's tractés d'una conveniència meva, sí, seria molt mal fet; però, tractant-se d'una cosa que es d'interès public, què li són cinquanta rubles al comú? No crec que se 'n sentis gens ni mica.

DIKOL. — I qui 'm diu a mi que no 'u fas amb l'intenció de ficar-tels a la butxaca? Que 'u sé, jo?

CULIGUIN. — Quan prometo fer la meva feina de franc, ¿com pot ser que 'l vulgui enga-

nyar? Aquí tot-om me coneix. No 'y ha qui pugui dir de mi ni així.

DIKOI. — Doncs qui 't coneix que te 'ls deixi. Jo ni 't vull coneixer. Prou!

CULIGUIN. — Vol fer el favor de dir-me, senyor Saviol Prokofich, per què m'ha de tractar aixís? Jo soc una persona onrada : entén?

DIKOI. — Torna-y! ¿Que t'has pensat, potser, que t'aig de dar explicacions, a tu? No 'n dono ni a les persones que són més que jo, ho sents? I si obro així es perquè 'm dóna la gana! I llestos!... Onrat! Ho podras ser per als demés, que per mi no. Un murri, ets : vet-ho-aquí! Es això, el que volies saber? Doncs ala! ja 'u sabs : dic que ets un murri, i ja està dit! Ara, si tens intenció de fer-me encausar... mira, te tractaré com als cucs de terra, que 'ls perdono o esclafó a voluntat, ala, a passeig!

CULIGUIN. — Sr. Saviol: com que soc un pobre, no costa gaire enviar-me a passeig; però sapiga que a l'ome onrat com jo, ni que vagi umilment vestit, fins sa excelencia l'ha de respectar : ho sent?

DIKOI. — Com! T'atreviras a faltar-me?

CULIGUIN. — Jo no m'he proposat en re. Si insistia tant, era amb l'esperança de que potser sentiria vossencia 'l desig de fer alguna cosa en bé del poble. Sa excelencia pot molt;

si no li manqués bona voluntat, fins podria dotar la vila de para-llamps. Aquí que 'y cauen tantes centelles..

DIKOI (*amb orgull*). — Més bestieses?

CULIGUIN. — No 'n digui bestieses! Es cosa provada.

DIKOI. — Para-llamps, para-llamps! De què serien els teus para-llamps per salvar el poble? Veiam.

CULIGUIN. — De metall.

DIKOI (*rabiós*). — De metall?

CULIGUIN. — Vull dir de tiges de ferro.

DIKOI (*més rabiós*). — Ja 'u sé, el que són, tiges de ferro, ximple! Tiges, tiges! I què?

CULIGUIN. — Com són tots.

DIKOI. — Doncs què es, per tu, el llamp? què es? Digues.

CULIGUIN. — L'electricitat.

DIKOI (*picant de peus*). — L'electricitat! Imbecil! No 'u dic, jo, que ets un mal ome? El llamp ens cau del cel per castic, per a que tinguem temor de Déu! I tu vols guardar-ten amb tiges i altres andromines per l'estill Déu me perdó! Quin tartre que n'hi ha de tu! Oi, que ets un tartre? Confessa-u.

CULIGUIN. — Però, Sr. Saviol... si fins en Berjavin va dir:

«El meu cos devindrà cendra;

però el meu esperit sòmet el llamp.»

DIKOI. — Mira: no més per això, ja mereixeries que t'entregués a la policia, que t'engrillonessin bé, i que jo repetís al Tribunal les blasfèmies que deixa anar la teva boca.

CULIGUIN. — Està bé: no 'n parlem més. Avui no tinc més remei que ajupir el cap! El dia que tindrè un milió ja 'm sentirà! Passi-u-bé.

(Fa un gest de despit i se 'n va.)

DIKOI. — Desvergonyat! Amb un milió, somnia? Això no pot anar! El nostre poble per aquest camí!... *(Girant-se envers el poble.)* Oh! Vosaltres, faritzeus, vosaltres sou els causants de que jo pequi! Aquí 'u teniu! Jo avui no volia pecar de destemprança, i aqueix ome m'ha enfellonit!... Sembla que 'u agi fet a posta. ¡Com no se l'ha dragat la terra! *(Rabiós.)* Tul ¿ que ja ha parat la pluja?

OBRE 1.^r — Crec que sí, senyor.

DIKOI. — No més ho creus, babau? Vés-ho a veure. Ho creu!...

OBRE 1.^r — Si, senyor: ja s'es passada.

(En Dikoi se 'n va i tots el segueixen. L'escena s'queda uns moments buida. Pel porxo apareix, tota anguniosa, la Barbara, que s'amaga i guaita arreu.)

... fins a -- jo, pobre de mi? ... Potser li passi.

ESCENA III

LA BARBARA. DESSEGUIDA EN BORIS

BARBARA. — Ah! sí, sí que es ell! (*En Boris passa pel fons de l'escena.*) Psit! (*En Boris se gira.*) Vine! (*El crida amb la mà. En Boris obeeix.*) Diga-m, tu, diga-m : què 'n farem de la Caterina?

BORIS. — Per què? Què passa?

BARBARA. — Tu diras! Que no 'u sabs? El seu marit ha tornat quan ningú s'ho esperava. Què 't sembla?

BORIS. — No, que no 'u sabia.

BARBARA. — I ella... ja pots pensar... boja per tu...

BORIS. — Oh! calla!... Dèu dies de cel, i ara ni poder-la veure!...

BARBARA. — Ai! L'angunia 'm mata. Aconsella-m, ome; diga-m... La veuries tremolar de cap a peus, vagant per casa, tota groga, esma-perduda, llambregant d'ací d'allà, com si cerqués no sé què, desficiosa! Aquest matí ha esclafit un plor que m'ha esborrona tota! Déu meu! Déu meu! Què farem? Digues.

BORIS. — Jo, pobre de mi?... Potser li passi.

BARBARA. — Oh! no 'u esperis. Ni gosa aixecar els ulls davant del seu marit. La meva mare comença a maliciar: ja la sotja de reull com una serp... I l'altra, com més va, més se delata! No 't pots figurar l'angunia que jo passo: estic que no sé ni on tocol!

BORIS. — Però de què tens por?

BARBARA. — Oh! Tu no la coneixes! Es tant extranya! Capaç de tot es! Farà un disbarat: creu-me!

BORIS. — Però què vols que 'y faci, jo? Parla-li, predica-la. No 'y aurà manera de calmar-la?

BARBARA. — Ja 'u he provat! No 'm volescoltar, I ni goso acostar-m'hi massa per por dels altres.

BORIS. — Però què 't tems que faci, ella?

BARBARA. — Temo que 's llanci als peus del seu marit i li conti tot. Es capaç de fer-ho! Vet-aquí, de què tinc por!

BORIS. — I aral! Fuig d'aquí! (*Espantat.*)

BARBARA. — No la coneixes! no la coneixes!

BORIS. — On es, ara?

BARBARA. — Ha sortit amb ell i la mamà. Són al passeig. Vés-hi, si vols! No; més val que... no 'y vagis. No fos que veient-te a tu... No, no... no 'y vagis. (*Se senten trons llunyans.*) Uil quina gropada! (*Mira 'ls oritzons.*) Ja plou, i la gent ve a corre-cuita!

Amagat per aquí. Jo procuraré que tot-om me vegi, per a que no sospitin.

(*Vénen omes i dònnes de diferents estaments. En Boris se 'n va.*)

ESCENA IV

LA BARBARA, LA CABANOVA, EN TIKON, LA CATERINA, EN CULIGUIN, ELS DOS OBRERS, LA DÒNA I DESPRÉS EN BORIS.

OBRER 1.^r — No! quina por, la jove? Com fugia!

DÒNA. — Sí! ja pot fugir i amagar-se un om, ja... que si l'ora es arribada...

CATERINA (*corrent*). — Ai, Barbara!

(*L'agafa per la mà i li estreny.*)

BARBARA. — Què tens?

CATERINA. — Quin esglai!

BARBARA. — I fugi d'aquí! Reflexiona, dòna.

CATERINA. — No! no pot ser! No puc de cap manera! El cor se 'm nua d'espant!

CABANOVA (*arribant*). — Sempre 'u he dit, sempre : la consciencia nèta, per estar sempre a punt. Vès si, ara com ara, n'hi auria per espantar-se així!

TIKON. — Però... mamà : ¿quin pecat vol que agi fet ella, que no tinguem nosaltres?

Aquest esverament li ve dels nervis. ¿Que no sab com es, la meva dòna?

CABANOVA. — Ja 'u dius, tu! Vés! llegeix al fons de les persones!

(*Trobant-se tots plegats.*)

TIKON (*tirant-ho a broma*). — Caterina, mira: si tens algun pecat, confessa-l a la meva mare, que a mi no cal: jo ja 'u sé tot.

CATERINA (*mirant-lo de fit a fit*). — Oh! pietat!

BARBARA. — Calla, ome! No l'atormentis! Prou esverada que està, pobreta!

(*En Boris surt d'entre la gent i saluda a la familia Cabanof.*)

CATERINA (*amb gran ensurt*). — Ah!

CABANOVA. — I ara! què t'ha espantat? Que 't creies que era algun desconegut? No, dòna, no: es un amic. Què fa 'l seu oncle?

BORIS. — Molt bé, gracies a Déu!

(*Segueix parlant amb la Cabanova i son fill, però escoltant les altres.*)

CATERINA (*a la Barbara*). — Què vol de mi, encara?... Li sembla que no pateixo prou?

(*Penjant-se al coll de la Barbara, gemega.*)

BARBARA (*en veu alta*). — Calma, calma. No t'apuris. Els extranys ja se 'n fan carrec.

(*Dissimuladament fa senyal an en Boris que se 'n vagi.*)

CULIGUIN (*avançant fins al mig de l'escena i dirigint-se a la gent*). — De què teniu por,

infeliços! Els arbres, les flors, se baden, i vosaltres vos amagueu, com si l'aigua se 'us agués d'engolir! «La tempesta ve a matar-nos.» Qui 'u ha dit? Això 'us es beneficiós. En tot veieu el castic, les ires del Senyor. En tot: fins en l'aurora boreal, quan aurieu d'admirar i contemplar en ella la saviesa divina. «De les negrors de la nit ne treu l'aurora», ha dit el poeta. I a vosaltres vos espanta! Sempre 'y veieu senyals de guerra o de malura! Igual que amb els cometes! No 'n sabeu apartar els ulls... Però com? Tot tremolant. Ni que fos cosa oposada als estels de cada nit! En tot, en tot veieu menaces de castics i de mals! Infeliços! Mireu-me a mi: quina por tinc? Anem, amic meu, anem.

BORIS. — Sí, anem-nos-en. (*Apart.*) Oh! que terrible!

(*Se 'n van tots dos.*)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MENYS EN BORIS I EN CULIGUIN

CABANOVA. — Eh, quina prèdica? Calia sentir-ho per creure-u! Quins temps, Senyor, quins temps, que engendren semblants

monstres! Si fins un vell arriba a pensar així, què podem esperar dels joves?

DÒNA.— Mireu, quin cel més negre! Ni la sutja!

OBREER 1.^r — Ai, noi! Goita la gropada, com ve! El vent l'empeny, i corre, i va avançant contra nosaltres com un monstre famolenc i ple de vida.

OBREER 2.ⁿ — Recorda-t del que 't dic : aquesta gropada no pot passar així com així : o bé matarà algú, o arborarà alguna casa. Ja 'u veuras. No sents quina xardor tragina?

CATERINA (*escoltant*). — Sents? Diuen que matarà algú!

TIKON.— Ximpleries! Lo que 'ls passa pel magi!

CABANOVA.— Calla, fill meu. An els vells, escolta-ls sempre. Saben més que tu. Rumien molt, abans no diuen una cosa. No parlen mai sens fonament.

CATERINA (*al seu marit*).— Tikon : Ja 'u sé, a qui matarà.

BARBARA (*baixet*). — Calla, beneita, calla!

TIKON. — Tu? I ara! A qui vols que mati?

CATERINA.— A mi, em matarà, a mi! Pregueu a Déu per mi!

(*Ve la vella seguida de dos criats. La Caterina xiscla i s'amaga.*)

VELLA.— Per què fuges? Per què? No t'has pas d'amagar. Que tens por?... Ah! no 't vols morir! Tens ganes de viure?... Prou que 'u

veig! I prou m'ho explico. Tant ermosal... Ai, ai, l'ermosura! Prega a Déu que te la prengui, l'ermosura! Beutat de fembra, perdició es d'ella i d'altri. Tu 't perdras, perdras als omes, i... alaba-ten, després, de l'ermosura! A quants, a quants no faras pecar, desventurada! Afollits per tu, se batran, se mataran! I quina gloria? Fins els vells creients i respectables oblidaran la mort darrera teu! I qui 'n patirà eternament, després? Vès si a la que neix ermosa no li valdria molt més tirar-se de cap al riu, depressa, ben depressa!... (*La Caterina s'amaga.*) T'amagues? Totxa! De Déu no te n'escaparas, no! (*Un tro fort.*) Tots anireu a l'infern, tots!

(*Se 'n va amb els dos criats.*)

CATERINA. — Oh! Jo 'm moro, germana! me moro!

BARBARA. — Per què aquest torment? Veiam! Vés-ten a pregar una estona, i 't sossegaras.

CATERINA (*que s'atança a la paret, s'agenolla i de cop s'alça*). — L'infern, l'infern! Les flames de l'infern!... (*La Cabanova, en Tikon i la Barbara la volten.*) El cor m'esclata! Ja no puc més!... Mare! Tikon! Sí, jo soc culpable! sí, davant de Déu i de vosaltres! No es cert, Tikon, que vaig jurar-te que no 'm miraria cap ome mentres fossis fòra? Te 'n re-

cordes bé : no es cert? Doncs què he fet, oh maleïda de mi! La primera nit mateixa ja vaig sortir de casa...

TIKON (*esma-perdut, amb llagrimas als ulls, estirant-la pel braç*). — Calla, desventurada,

calla! No diguis re més! No veus la mare?

CABANOVA (*amb serenitat*). — Deixa-la dir! Explica-t, ja que has començat.

CATERINA. — Si he pecat! he pecat cada nit...

(*Plora sanglotant. En Tikon l'estira i se la vol endur.*)

CABANOVA. — Deixa-la, te dic!.. Amb qui has pecat?

BARBARA. — Es bojal No sab lo que 's diu!

CABANOVA. — Calla tu!.. Amb qui?

CATERINA. — Amb en Boris Grigoricht. (*Un tro.*) Ah!

(*Cau en basca als braços del seu marit.*)

CABANOVA. — Ja 'u veus, fill meu, ja 'u veus, on porta, l'independencial... Jo ja t'ho deia!

Tu no 'm vas voler escoltar, i aquí 'n tens el resultat!

ACTE QUINT

La decoració de l'acte primer

ESCENA I

EN CULIGUIN, EN TIKON I DESPRÉS LA GLACA

(En Culiguin assegut en un banc. En Tikon se passeja.)

KULIGUIN *(talarejant)*.

«La fosca ha invadit el cel,
ja no 's veu ningú pel món...»

(Adonant-se den Tikon). Bon dia,
senyor. A passejar una estona?

TIKON. — A passeig? Sí... a passeigl... Si sabes-
siu la que passol Quin trasbals, a casa
meval

CULIGUIN. — Ja me n'aviem arribat rums-rums.
Doncs què ha sigut?

TIKON. — L'anar-men jo a Moscou! Però ¿qui no ansia distreure-s i respirar amb llibertat? «—A divertir-mel», vaig dir jo. I, pel camí, vinga beure; i a Moscou, altre tant! Ja 'u vaig conseguir, distreure-m, ja! Vos juro que poc pensava en els de casa! Mal llamp! Què m'avia de figurar jo que passés aquí lo que ha passat?... Es a dir que n'avieu sentit parlar, vós?

CULIGUIN. — Sí : una miqueta.

TIKON. — Doncs ja veieu quina dissort! Com se perd la pau de casa! Si 'm quedo no passa això!

CULIGUIN. — Com que la mare de vostè es tant tirana...

TIKON. — Ja 'u podeu ben dir! Ella es la primera culpable! Després jo : sí, també jo... de prendre-m'ho així. Voleu fer el favor de dir-me, si no, per què no m'ho aig de tirar tot a l'esquena? Mireu : ara mateix m'he ficat a cân Dikoi a fer una copeta per ofegar-me 'ls pensaments; però... cal... tot es inutil... Ah! per què m'ha agut de trair així, la meva dòna? Mai m'ho auria esperat d'ella!

CULIGUIN. — Aqueix pas es molt complicat i difícil de judicar, senyor Ivanitch.

TIKON. — Oh! Si 'us hi trobessiul! Es orrorós! Un vol i dol. Creieu que matar-la seria poc! La meva mare diu que l'auria d'enterrar

de viu en viu, no més per castic. Però jo me l'estimo... i... què 'us diré?... greu me sabria fins de fer-li mal no més amb l'unglal Si li he arribat a dar alguna cinglantada, es perquè la mare m'ho ha manatl que jo... si no més de mirar-la... el cor se 'm nual Compreneu, Culiguin?... La meva mare : sí, li clava cada llambregada que l'atravessa tota; i ella, com una fantasma, volta que volta, sense respondrel No fa sinó plorar i consumir-se! Creieu que 'm trenca 'l cor veure-la així!

CULIGUIN. — Aquests mals no s'adoben amb violències, senyor Tikon. Cregui : es amb dolçura, en tot cas. Lo que aurien de fer es perdonar-la i no retreure-li re mai més. Vostè mateix, no estarà pas tant nèt de culpa, me sembla a mi.

TIKON. — Teniu raó que...

CULIGUIN. — Doncs cregui-m : si vol acabar-ho, no la maltracti, no li retregui re, ni quan vostè 's trobi un xic enterbolit. Així sí, que 's tornaria una dòna de totes prendes : potser millor i tot del que abans era.

TIKON. — Enteneu-ho bé, Culiguin : prou que 'u faria, jo ; però la mare... oh ! no 'y haarrera, amb ellal...

CULIGUIN. — Ome ! sembla que ja es ora que vostè pensi i obri de per sí.

TIKON. — Si 'us ho sembla! M'aurien de fer nou. Si sempre 'm diuen que no 'm sé regir, ¿quin remei tinc, infeliç de mi, sinó obeir els altres? Sabeu lo que faré? Acabar d'ofegar l'èspurna de lluc que 'm resta, bevent a bo i millor. I la mare... després... que m'agafi i agomboli com a un benaventurat. Veus-ho-aquí.

CULIGUIN. — Ai, que embolicat que 'u veig!... I en Boris Grigoritch?

TIKON. — Ell, el poca-vergonya?... L'envien a Kiacta, allí amb els xinos. L'oncle l'ha colocat a l'escriptori d'un comerciant amic seu.

CULIGUIN. — I com s'ho pren, en Grigoritch?

TIKON. — Aquell també 's desespera i plora. L'altre dia l'oncle i jo 'l varem reptar, n'hi vam dir a l'alçada d'una torra, i... re : com un enze. No més va dir que fessim d'ell lo que volguessim, però que no martiritzessim an ella. I es que ell també la plany.

CULIGUIN. — Com no? Es un bon noil

TIKON. — Ara estava per marxar: els cavalls ja l'esperaven. L'he deixat trist com la nit. Ja 'u veig : ell devia desitjar, es clar, despedir-sen. Però qui 'u consent? Ja n'hi ha massa. Prou mal que m'ha fet: que 'l purgui.

CULIGUIN. — Hem de saber perdonar els nostres enemics, senyor.

TIKON. — Sí, aneu a explicar-ho a la mare, això: ja veureu lo que 'us respon!... A casa, ja tots estem descompartits, que ni parents semblen. A la Barbara, n'hi ha dit tantes, la mamà, tantes... que, a l'últim, la noia ha perdut el seny i ens ha fugit. Oh!

CULIGUIN. — Ha fugit, diu? Aon? Amb qui?

TIKON. — Què 'u sé, jo? Diuen si serà amb en Cudriach, que tampoc troben en lloc. I de tot, de tot, ne té la culpa la mare: cal confessar-ho. Per castigar-la, l'ha volguda tenir sota clau, tot el dia tancada i barrada, amb tot i que la noia ja 'u deia: «— No 'm tanqueu, no 'm lligueu; si no, serà pitjor.» I aquí 'n tenui el resultat. Vès, doncs, qui aixeca la veu, com se pot viure, amb aquest trangol? Vergonya 'm dono fins que 'm vegin pels carrers! I a casa, si vaig a fer alguna cosa, els braços me cauen penjant. Oh! I ara torna-te-n'hi com me n'hi torno! Figureu-vos quin goig m'ha de donar, tornar-hi! Eh?

GLACA (*entrant*). — Ai, senyor Ivanitch!

TIKON. — Què? Què passa?

GLACA. — De mal en pitjor, senyor!

TIKON. — Què dius, ara? Una trifulga nova?

Digues! Què? Què 'y ha, de nou?

GLACA. — La senyora de vostè...

TIKON. — Què?... S'ha suïcidat, potser?

GLACA. — No, senyor! Però 'ns ha fugit i no sabem on es! Ja tenim les cames trencades de buscar-la i no la trobem.

TIKON. — Culiguin!... Oh! Correm-hi! Correm a cercar-la!... No sabeu la que 'm temo, jo! Si feia partir el cor! (*A la criada.*) I tu, doncs, de què has servit? Fa molt, que ha desaparegut?

GLACA. — Poc després d'anar-sen vostè. Ail! No s'agués mogut de casal... No veu que era impossible que jo pogués anar-li darrera continuament?

TIKON. — Però i què esperes ara, aquí? Corre! (*La Glaca se 'n va.*) Culiguin, anem! Anem-hi tots!

(*Se 'n van tots. L'escena queda uns moments sola. Pel cantó oposat entra la Caterina. Camina lentament.*)

ESCENA II

LA CATERINA

(*Durant les escenes següents, parla lentament i repetint paraules. Està pensativa i com alienada.*)

CATERINA. — No! En lloc, en lloc!... Poder-li dir adeu, i després... Ah! Per què, per què 'l vaig perdre? Per no corsecar-me i morir jo sola... m'he desonrat i l'he perdut an ell! Per a mi la desonra! Per a ell un odi etern!
(*Pausa.*)

No, no 'm recorda lo que 'm deia quan me planyia! Aquelles paraules tant dolces!... (*Apretant-se'l cap amb les mans.*) Oh! No poder recordar-men! (*Pausa.*) Quines nits més llargues! Ells descansen i jo me les passo en blanc, dins d'un sepulcre! Oh, aquella fosca! Aquelles remors esgarrifoses, aquells cants d'absoltes com si enterressin algú... que tot just ressonen; que sento com de lluny, de lluny!... Absoltes i més absoltes, fins que 's fa de dial... I per què 'm llevo?... Sempre 'ls mateixos, les mateixes converses, el mateix torment de veure-m eternament assaquetada per esguards venjatiu!... Per què

no 'm mataven de cop, com abans feien? Ah!
 «—No—diuen ells:—la mort no 't redimiria:
 viu i pateix.» Quant durarà 'l torment?...
 quant?... Per què viure, per què, si ja tot
 se'm fa avorrible! Sí, mort! vine, vine, ampa-
 ra-m! El meu cor ja no pot més!... I tu,
 amor meu, si no t'aig de veure més, escol-
 ta-m almenys, escolta-m! Que l'aire 't por-
 ti 'l ressò d'aquest plany meu, de mes an-
 goixes! (*Fa com que se 'n va i clama amb*
llangor.) Boris, Boris... Ah! No 'm res-
 pon, no!

(*Plora.*)

ESCENA III

LA CATERINA I EN BORIS

BORIS (*sense veure la Caterina*). — Déu meul
 Diria que... On es? (*Mira d'un cantó a l'altre.*)

CATERINA (*corrent cap an en Boris i tirant-
 se-li al coll*). — Ah! Per fil tu! Beneim a
 Déu! (*Plora sobre 'l seu pit. Pausa.*)

BORIS. — Sí! a sa pietat devem el poder plorar
 tots dos plegats!

CATERINA. — Com t'auras recordat de mi!

BORIS. — Oh! Puc oblidar-te?

CATERINA. — No, no, no es això, nó, No es
 pas això, lo que jo 't vull dir. Que no m'odiis.

BORIS. — Per què odiar-te? Oh criatural

CATERINA. — Oh! Perdona-m: sents? Jo no 't volia perdre! No era jo, no era jo! No 'm dava compte de lo que deia, de lo que feia!

BORIS. — Però... què tens? Veiam: per què 'm parles així?

CATERINA. — Diques, diga-m què serà de tu!
(*Pausa curta.*)

BORIS. — M'exilen.

CATERINA. — Ah! Aon?

BORIS. — Lluny, Catia: a la Siberia.

CATERINA. — Oh! Emporta-tem!

BORIS. — Tant de bò pugués! Catia, no pucl Creus que m'hi pensaria? Oblides on som? Es l'oncle, el qui 'm desterral! Els cavalls estan ja a punt. Sols dispo de d'un instant! Volia deixar una llagrima en aquest lloc, on tu i jo 'ns vèiem abans.

CATERINA. — Que Déu te guii! I no, no pateixis per mi. De cop m'anyoraras: després m'oblidas!

BORIS. — Oh! No parlem de mi, no val la pena, ja soc lliure... Tu, tu!... La maleïda Cabanova!...

CATERINA.—Oh! sí! Me martiritza, me té reclosa; diu a tot-om que 's malfiin de mi, que soc una ipocrita, una perduda; dia i nit me persegueix fent mofa del nostre amor, re-treient el teu nom a cada pas, omplint-nos de vituperi...

BORIS. — I el teu marit?

CATERINA. — Oh! Ell? Beu, beu tot lo dial...

A voltes... Oh! no! Les seves bones paraules me repugnen més que 'ls seus maltractes.

BORIS. — Quanta desventura, Catia meval

CATERINA. — Morta, sí, voldria ser!

BORIS. — Ah! Qui 'ns avia de dir que 'l nostre amor!... Oh!, jo agüés fugit, llavors! Per dissort, varem trobar-nos. Un instant de goig lluí. Ara, quantes penes, quantes!... I les que vindran!... Més... per què pensar en demà? T'he vist, i ja ningú 'm podrà robar aquesta ventura, que per a mi era suprema. Veure-t, veure-t, era mon dalè. Oh! gracies, Senyor! Volia saber si 'm maleiries.

CATERINA. — I a mi, com me calia! Com m'anyorava de veure-t! Vés ara, vés, si vols. (*Plorant.*) Ja he pogut veure-t!...

BORIS. — Sí: si 'ns trobessin aquí...

CATERINA. — No: espera-t, espera-t: encara t'aig de dir... Oh! M'ha fugit del pensament! Calla!... t'aig de dir una altra cosa. Oh! El meu pobre cap... com se m'embulla!...

BORIS. — Deixa-m anar, Catia. Es per tu...

CATERINA. — Espera-t, espera-t!

BORIS. — Cuita, per Déu!

CATERINA. — Sí: ja 'u tinc. (*Reflexiona.*) Això: que durant tot el camí no deixis passar ni

un pobre sense fer-li caritat i dir-li que m'encomani a Déu. Soc pecadora.

BORIS. — Callal Deixar-te així!... Oh! Tu no 'u sabs!... Senyor : feu que 'ls que 'ns separen provin un jorn les amargors que 'ns causen ara. Adeu, Catia. (*La besa i fa acció d'anar-sen.*) Ah, malvats! Si jo pogués!...

CATERINA. — Espera-t, espera-t! Deixa-m contemplar-te altra vegada, l'últimal (*El mira de fit a fit.*) Prou! Ara, vés-ten : que Déu t'acompanyi! Vés, vés, corre!

BORIS (*arrenca i torna*). — Catia : reparo en tu una agitació extranyal Digue si duus cap mal intent. Diga-m'ho. Com me faries patir, tot el camí!... Digue, digue!

CATERINA. — No, no : no pensis re. Vés en gràcia de Déu, vés. (*En Boris la vol abraçar.*)
No, nol prou!

BORIS (*plorant amb singlot*). — Senyor, ampareu-lal!... Adeu! (*Apart i anant-sen.*) Si de cas, ha de morir... oh, Déu piadós!... sense agonial (*Alt.*) Adeu!

CATERINA. — Adeu!

(*En Boris se'n va. La Caterina 'l segueix amb la mirada i resta plorant, fins que 's redreça resolta.*)

ESCENA IV

LA CATERINA, SOLA

CATERINA. — Tornar a casa, ara? Oh! no! La tomba es preferible!... un clot sota d'un arbre!... El sol l'escalfa, la pluja 'l rega, la primavera 'l cobreix d'erba tendra, els aucells fan niu al arbre, hi canten tot lo dia; al peu hi esclaten flors grogues, vermelles, blaves... de tots colors... De tots colors! (*Pausa.*) Quin bo que fal Me sento millor. (*Canvi.*) Ah! la vidal... No! Què n'aig de fer? Viure més, encara?... Per a què? Per allargar el suplici? La gent me repugna, la casa 'm repugna, les parets me repugnen... No vull tornar-hi. Per què tornar-hi? No, no, no! (*Com despertant.*) Oh! que fosc s'ha fet! Callal... Canten!... Que cantin!... Morir, sí, morir! La mort! Esperar-la o anar-la a cercar... què?... Oh! Renunciar a viure?... No, no! quin peccat!... No pregarien per mi!... Oh! sí! Ell, ell, que m'estima. (*Pausa.*) En el bagul els encreuen les mans així. (*Ho fa.*) Sí, així: ja me 'n recordol... (*Pausa.*) Si 'm torbo i... Ail! Se m'endurien a casa!... Oh! no, no! Adeu, amor, adeu!

(*Fuig corrent cap al riu.*)

ESCENA V

LA CABANOVA, EN TIKON, EN CULIGUIN.

DESPRÉS ELS DOS OBRERS I GENT DEL POBLE

CULIGUIN. — Diuen que l'han vista per aquí.

TIKON. — N'estassegur?

CULIGUIN. — Han dit que era ella.

TIKON. — Oh! Gracies a Déu! Així encara es viva!

CABANOVA. — Veus? Tant espantat... I plorar i tot!... Com si 'y agués de quèl... Uil Estigues tranquil, que encara 'ns darà que sentir, encara!

TIKON. — Qui s'avia de pensar que se 'n vingúes per aquí, un lloc tant transitat, per amagar-se?

CABANOVA. — Donç ja 'u veus si 's riu de tot! Poca-vergonya! Qui 'u duu al neixer, mai ho deixa.

(De tots cantons entren gent amb fanals.)

UNA VEU *(entre la multitud)*. — Que l'heu trobada?

CABANOVA. — Cal Com si s'agués fos a sota terra.

MOLTES VEUS : Enlloc, enlloc! com si s'agués fos!

UNA VEU. — Ja la trobarem, ja.

UNA ALTRA VEU. — Es clar, que sí!

TERCERA VEU. — Ella mateixa tornarà : ja 'u veureu.

UNA VEU (*entre bastidors*). — Nois! una barca!
CULIGUIN. — Calleu! Qui crida desde la ribera?
Què diuen?

LES VEUS DE DINTRE. — Una dòna s'ha tirat
a l'aigual

(*En Culiguin i la gent se'n van corrent.*)

ESCENA VI

LA CABANOVA, EN TIKON I ELS DOS OBRERS

TIKON. — Jesús! Ella es, ellal (*Vol correr, i la Cabanova l'agaça pel braç.*). Deixi-m anar!
Jo vull salvar-la! Què faré, si no, sense ella?

CABANOVA. — Quiet aquí! No 't deixo moure!
Arriscar-te per ella? No s'ho mereix! Tant que 'ns ha cobert d'oprobil... No 'u veus, encara?...

TIKON. — Deixi-m anar! Deixi-m anar!

CABANOVA. — Prou que n'hi acuden! Si te n'hi vas tu, te maleeixol

TIKON. — No més per veure-la! Jo la vull veure!

CABANOVA. — Aquí, fins que la portin!

TIKON (*soltant-se. A la multitud*). — No heu vist re, encara?

OBRER 1.^r — Veu que es tant fosc?

(*Soroll de veus entre bastidors.*)

OBRER 2.ⁿ — Calleu, que criden!... Nos'entén re.

OBRER 1.^r — Sí! calla! Es la veu de Culiguin.

OBRER 2.ⁿ — Vénen per la vora amb un fanal.
Veus? Ara tomben.

OBRER 1.^r — Calla, sí : cap aquí vénen. Ah!
Ja la porten! ja la porten!

(*Entren uns quants.*)

UN (*dels que entren*). — Quin braó que té aquest Culiguin! Ran a ran del remoixell que el riu fa prop d'una penya, amb el fanal ha pogut veure ben a fons, ha conegut la roba, s'ha llançat i ha tret la dòna.

TIKON. — Viu, encara?

UN ALTRE. — Com vol que visqui, si l'infeliç s'ha llançat d'aquell penyal? Ha caigut damunt d'una ancora... i compti, pobret! Oh! i re! sembla que dorm! No més té aquí, al pols, un fil de sang!

(*En Tikon s'abalança i topa amb en Culiguin, que porta la Caterina, rodejat de gent.*)

ESCENA ULTIMA

ELS MATEIXOS, MÉS EN CULIGUIN
I GENT DEL POBLE

CULIGUIN. — Aquí teniu la Caterina! Feu-ne el que volgueu. Es el seu cos: preneu-lo. La seva ànima ja no 'us pertany: es als peus d'un jutge més clement que tots nosaltres.
(*Deixa 'l cos i se 'n va. En Tikon s'agenolla al costat del cadavre.*)

CABANOVA. — Prou! que es pecat fins el plorar-la!

TIKON. — Mare! Vostè, vostè l'ha perduda!... Vostè, vostè!

CABANOVA. — Calla, malaurat! No sabs el que 't dius! A ta mare parlar així?

TIKON. — Vostè 'n té la culpai sí!

CABANOVA. — Ja 'm sentiras a casa. (*Fa un acatament a la gent.*) Gracies a tots pels serveis vostres.

(*Tots saluden i ella se 'n va.*)

TIKON. — Oh Catia! tu ja ets ditxosal Per què, jo, encara m'aig de quedar a patir? Per què?
(*Cau, plorant, sobre 'l cos de sa muller.*)

TELÓ RAPID

US-76

OBRES DEL TRADUCTOR

NOVELES

La Papellona.	(Segona edició.)
L'Escanya-pobres.	(Tercera edició.)
Vilaniu.	(Agotada.)
La febre d'or.	(Agotada.)
La Bogeria.	
Pilar Prim.	(Segona edició.)

QUADROS EN PROSA

Croquis del natural.	(Agotada.)
Notes de color.	(Segona edició.)
De tots colors.	(Agotada.)
Figura i paisatge.	

TRADUCCIONS

La Desconsolada, de BENJAMÍ BARBÉ.	(Agotada.)
Memorias d'un nihilista, d'ISAAC PAULOUSKY.	
Un llibre trist, de TOLSTOI.	
Poemets en prosa, d'IVAN TURGUÉNEFF.	

TEATRE

- Teatre d'aficionats**, un volum de comedies
monolegs.
- Com les fulles**, comedia en quatre actes, de
JOSEP GIACOSA.
- Tristos amors**, comedia en tres actes de JOSEP
GIACOSA.
- El més fort**, comedia en tres actes, de JOSEP
GIACOSA.
- Papà ministre**, drama en tres actes, de GERO-
LAMO ROVETTA.
- El Vano**, comedia en tres actes, de GOLDONI.
- El sorrut benefactor**, comedia en tres actes,
i **L'Avar**, comedia en un acte, de GOLDONI.
- Lo darrer hoste**, quadro dramatic, de SCHMIDT.
- La Senyora X**, drama en quatre actes, d'A.
BISSON.
- La Gropada**, drama en cinc actes, de OSTRO-
VOSKY.

EN PREPARACIÓ

- El pà d'altri**, drama en dos actes, d'IVAN TUR-
GUENEFF.
- Els Corbs**, drama en quatre actes, d'E. BECQUE.
- L'Obra de l'Odi**, drama en dos actes i tres qua-
dros, d'ISAAC PAULOUSKY.

OBRES DE VENDA

EN LA

LLIBRERIA «L'AVENÇ»

DE JACINTO VERDAGUER

	Ptes.
Jesús de Nazareth.	1
Flors del Calvari	3
La Mellor Corona	3
En paper de fil.	6
Corpus Christi.	1'50
En paper de fil.	3
Eucarístiques	5
En paper de fil.	10
Rondalles	3
En paper de fil.	6
Discursos	2
En paper de fil.	4
Al Cel.	2
Viatges	0'50
Excursions	0'50
Flors de Maria.	0'50
Dietari d'un pelegrí a Terra Santa.	0'50
Prosa florida	0'50
Folk-lore.	1
En paper de fil.	2
Cantic dels Cantics, precedit d'Els	
Jardins de Salomó.	1
En paper de fil.	2
Colom, seguit de Tenerife	1
En paper de fil.	2
Perles del «Llibre d'Amic e d'Amat»,	
den Ramon Lull	1
En paper de fil.	2